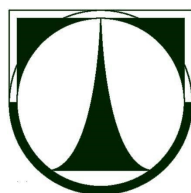

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2010/2011

Tomáš Simerský

Technická Univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Komparace zvláštností soudobého vývoje Indie a Číny
Comparative Study of Contemporary Development of India and China
DP-EF-KEK-2011-53

TOMÁŠ SIMERSKÝ

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Fárek, CSc. - KEK
Konzultant: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

Počet stran: 75
Datum odevzdání: 18. 05. 2011

Počet příloh: 0

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci j jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 16. 05. 2011

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu práce prof. Ing. Jiřímu Fárkovi, CSc. za podnětné rady a trpělivost.

Anotace

Cílem této diplomové práce je srovnání soudobého ekonomického vývoje Indie a Číny. Na základě porovnání jednotlivých oblastí hospodářství se snažím vyhodnotit silné a slabé stránky obou ekonomik. Jedná se o dvě nejrychleji se rozvíjející země na světě, které čím dál více promlouvají do světového uspořádání. Ve své práci se zaměřuji na popis a analýzu konkrétních odvětví obou ekonomik: na strukturu hospodářství (roli průmyslu, zemědělství a služeb), zahraniční obchod, kvalitu vzdělání a infrastruktury, stav finančního systému a trhu práce. Současně popisuji vliv socioekonomických trendů (demografického vývoje, ochrany životního prostředí a chudoby) na tyto země. Poslední dvě kapitoly se týkají propojenosti čínské ekonomiky se Spojenými státy a investičních možností České republiky v Číně a v Indii.

Klíčová slova

Demografický vývoj, Čína, Finanční trh, Globalizace, Hospodářská krize, Chudoba, Indie, Infrastruktura, Investice, Komparace, Konkurenceschopnost, Makroekonomie, Průmysl, Služby, Team Chimerica, Trh práce, Vzdělanost, Zahraniční obchod, Zemědělství, Životní prostředí

Annotation

The aim of this paper is to compare contemporary economic development of India and China. On the basis of this comparison, I am trying to interpret strong and weak sides of both countries. They represent two fastest growing economies in the world. In recent years, India and China have managed to grow in importance at international stage. In my work I am focusing on specific attributes of both economies: the role of industry, agriculture, services and international trade, quality of education, infrastructure, financial sector and labour market. Furthermore, I am also describing an impact of socio-economic trends (such as demographic development, environmental protection and poverty) on both countries. Last two chapters of my paper are dealing with the interconnection of Chinese economy and USA and investment possibilities of Czech republic in China and India.

Key words

Agriculture, Demographic Development, China, Comparative Study, Competitiveness, Economic Crisis, Education, Environment, Financial Market, Globalization, India, Industry, Infrastructure, International Trade, Labour Market, Macro economy, Poverty, Services, Team Chimerica

Obsah

0 Úvod.....	10
0.1 Představení aktérů.....	10
0.2 Přístup k práci	13
1 Globalizace	16
1.1 Definice.....	16
1.2 Neoliberální pojetí.....	17
1.3 Kritika Washingtonského konsensu.....	18
2 Historie.....	20
2.1 Čína.....	20
2.2 Indie.....	23
3 Struktura hospodářství.....	26
3.1 Průmysl.....	26
3.2 Zemědělství.....	28
3.3 Služby.....	30
3.3.1 Informační technologie.....	31
3.3.2 Maloobchod.....	32
3.3.3 Turistický ruch.....	33
3.4 Zahraniční obchod.....	34
4 Konkurenceschopnost.....	37
4.1 Základní makroekonomické ukazatele.....	41
4.1.1 Indie.....	41
4.1.2 Čína.....	43
4.2 Infrastruktura.....	44
4.2.1 Energetika.....	45
4.2.2 Silniční doprava.....	47
4.2.3 Železnice.....	49
4.2.4 Městská infrastruktura.....	50
4.2.5 Telekomunikace.....	51
4.3 Vzdělanost.....	53
4.4 Finanční trh.....	57
4.4.1 Úspory, investice.....	57
4.4.2 Bankovní trh.....	60
4.4.3 Trh akcií a obligací.....	62
4.5 Trh práce.....	64
5 Socioekonomické trendy.....	67
5.1 Demografický vývoj.....	67
5.2 Životní prostředí.....	68
5.3 Boj s chudobou.....	69
6 Team Chimerica.....	72
6.1 Reakce na krizi.....	72
6.2 Vzájemná závislost.....	73
6.3 Nerovnováha.....	75
6.4 Kritika ze strany Spojených států.....	76
7 Investiční možnosti ČR.....	78
7.1 Čína.....	78
7.2 Indie.....	80
8 Závěr.....	83
Seznam použité literatury.....	88

Seznam použitých zkratk

BRIC	Brazílie, Rusko, Indie, Čína
ČLR	Čínská lidová republika
EU	Evropská Unie
FED	Federální rezervní systém
FDI	Přímé zahraniční investice
GCI	Global Competitiveness Index
HDP	Hrubý domácí produkt
ICT	Informační a komunikační technologie
MMF	Mezinárodní měnový fond
NHDP	National Highway Development Project
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PPP	Parita kupní síly
SEZ	Speciální ekonomické zóny
TVE	Township and Village Enterprises
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
WB	Světová banka
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam tabulek

Washingtonský konsensus, seznam doporučení.....	18
Rozdílné koncepty hospodářské politiky Indie a Číny oproti Washingtonskému konsensu.....	19
Čína – Růst v jednotlivých sektorech ekonomik.....	22
Čína - Průměrné roční přírůstky HDP.....	22
Indie – Růst v jednotlivých sektorech ekonomiky.....	24
Indie - Průměrné roční přírůstky HDP.....	25
Průměrné celní sazby. 2009.....	35
Indie - Index konkurenceschopnosti GCI.....	37
Čína - - Index konkurenceschopnosti GCI.....	38
Nejvíce problematické faktory při provádění byznysu, Indie.....	40
Nejvíce problematické faktory při provádění byznysu, Čína.....	40
Meziroční růst HDP ve srovnatelných cenách, Čína a Indie.....	41
HDP (PPP) per capita, Indie.....	42
Makroekonomické ukazatele. Indie. 2010.....	42
HDP (PPP) per capita, Čína.....	43
Makroekonomické ukazatele. Čína. 2010.....	43
Investice do infrastruktury 2005.....	44
Kvalita Infrastruktury, Indie a Čína.....	44
Vzdělání, Technologie, Inovace, Indie a Čína, GCI.....	53
Vybrané ukazatele OSN v oblasti vzdělanosti, údaje z roku 2007.....	54
Počet akademických publikací uveřejněných v nejprestižnějších vědeckých magazínech. 2005.....	56
Struktura hrubých národních úspor.....	58
Žebříček GCI, Finanční trh.....	60
Žebříček GCI, Trh práce.....	64
Vzájemná hospodářská závislost USA, Čína.....	73
Vývoj směnného kurzu juanu.....	77
Žebříček GCI, Trh zboží.....	78

0 Úvod

0.1 Představení aktérů

Čína a Indie stále více promlouvají do světového hospodářství 21. století. Jedná se o dvě nejrychleji rostoucí ekonomiky na světě, které společně pojímají více jak jednu třetinu světové populace. Jde o země, které mají jak výrazné společné prvky (mladá populace, vysoká míra úspor), tak značné rozdíly (struktura HDP, státní zřízení, rozdílné postupy a výsledky v hospodářské politice, v boji proti chudobě, atd.).

Nikdy předtím v historii nebyl západní svět závislý na rozvíjejících se ekonomikách v takové míře jako dnes. Poválečné období zaznamenalo hospodářské zázraky Japonska a Jižní Koreji. Žádná země však neměla dostatečné postavení na to, aby mohla změnit uspořádání ve světové ekonomice. Oproti tomu, jak Čína, tak Indie mají potenciál zcela transformovat globální hospodářství v 21. století. Vzestup Indie a Číny, dvou stále relativně chudých zemí, tak mezi ekonomy právem vyvolává rozporuplné pocity.

Svět urazil za posledních deset let velice dlouhou cestu. Na konci 20. století došlo k propuknutí Asijské krize. Čína s Indií se sice dokázaly této krizi do velké míry vyhnout, celý kontinent však utrpěl bolestivou ránu. Dnes jsou role zcela opačné. Je to právě Asie, která zachraňuje západní ekonomiky. Světová finanční krize¹ se stala katalyzátorem, který naplno odhalil sílicí vliv rozvíjejících se ekonomik (zejména států BRIC: Brazílie, Rusko, Indie, Čína).

Řada názorů, které byly platné před deseti lety, jsou dnes díky rychlému vývoji Indie a Číny pouhými předsudky. Nejčastěji se jedná o stereotypy, které nereflektují významný socioekonomický posun obou aktérů a podceňují jejich současnou roli. Pohled na oba národy, jako na chudé společnosti s nízkou úrovní vzdělání, je již v dnešní době neplatný.

¹ „Světová“ finanční krize je dosti zavádějícím termínem, neboť se jedná pouze o krizi Západu, nikoliv pak celého světa. V roce 2009, kdy se západní ekonomiky naplno potýkaly s recesí, rostlo čínské hospodářství 8,7% a indické 7,4%.

India GDP growth rate. India Central Statistical Organization. 2011

China GDP growth rate. National Bureau of Statistics. 2011

Čína již také nevyváží pouze podřadné spotřební zboží. Čím dál více čínského vývozu jsou kvalitní strojírenské výrobky na vysoké technologické úrovni.

Na základě studie společnosti PriceWaterhouseCoopers² by měla Indie již v roce 2011 dostihnout Japonsko a stát se třetí největší ekonomikou na světě. Čína by měla sesadit USA z prvního místa v roce 2018.

Co činí tyto obry silnými je jejich komplementarita. Ekonomické přednosti obou zemí se navzájem nevyklučují, jsou naopak zdrojem vzájemné spolupráce. Čína je hospodářskou velmocí těžící ze svého průmyslu a infrastruktury. Indie se orientuje na sektory služeb a informačních technologií. Jak čínský sektor služeb, tak indická průmyslová produkce, rapidním tempem roste.

Na straně druhé, existuje řada oblastí (geopolitických, kulturních, ekonomických), ve kterých se obě země liší a která vrážejí do vzájemných vztahů klín. Místo toho, aby vznikl jeden komplexní a dynamický hospodářský celek těžící z trvalé orientace Číny a Indie na odlišné sektory, lze vzhledem k rozdílným ambicím očekávat narůstající soupeření dvou hospodářských velmocí – ať už o nové trhy, strategické partnery, či přírodní zdroje. Žádná země nemá zájem být nadále úzce zaměřena pouze na jeden segment trhu. Zatímco Čína bude stále více usilovat o pokrok v oblasti služeb, Indie se více zaměří na průmyslovou výrobu. Jak Peking, tak Nové Dillí k tomu mají dostatečné předpoklady.

Politicky je Čína charakterizována jako autoritářský režim jedné strany. Indie je s více jak miliardou obyvatel největší demokracií na světě. Vzhledem k velkému počtu obyvatel musí obě ekonomiky každoročně vykazovat vysoký hospodářský růst, aby tak zajistily zaměstnání milionům lidem, kteří se nově zapojují do pracovního procesu. V případě Číny je nutnost snížit nezaměstnanost na únosnou mez daleko silnější, neboť případný občanský neklid pramenící z nedostatku pracovních příležitostí by naprosto otřásl s legitimitou Komunistické strany. Z toho důvodu praktikuje Peking exportní hospodářskou politiku, která je umocňována emisí nových peněz a masivními vládními stimuly.

Ze strany Číny lze vypožorovat aktivnější chování na politické scéně. Komunistická strana

2 PRICEWATERHOUSECOOPERS. World in 2050. 2010

plně využívá silné ekonomické pozice země k prosazování svých politických zájmů na mezinárodním poli. Vládní reprezentace disponuje dostatečnými nástroji (poskytování nízkouročených úvěrů od čínských bank, či objednávek od státních firem), které jí dovolují odměňovat partnery, kteří upřednostňují čínské priority, a potrestat ty, které činí opak³.

Obě země patří mezi významné zahraniční investory, jejich role jsou však odlišně vnímány. Zatímco indické nabídky na převzetí evropských firem nevzbuzují výraznou pozornost, čínské obchodní aktivity často působí jako hrozba. Vzhledem k silnému vlivu vlády nad svou ekonomikou si Peking počíná v oblasti zahraničních investic mnohem agresivněji. Aby si zajistil přístup k nerostným surovinám, investuje do strategických energetických společností a distribučních soustav Afriky a Latinské Ameriky. Čínský vliv roste i v zemích evropského kontinentu, kde chtějí Číňané uplatnit know-how v oblasti výstavby velkých infrastrukturních projektů. Indie je na rozdíl od Číny euro-americkým národům mnohem bližší, a to jak politicky (demokracie), kulturně (anglický jazyk), tak historicky (součást Commonwealthu). Investiční činnosti jednotlivých subjektů nejsou centrálně sladovány a nemají politický charakter.

Na rozdíl od Číny umožňuje indický demokratický systém otevřenou debatu napříč politickými stranami a zájmovými skupinami. V případě nespokojenosti mají občané možnost změnit politickou garnituru mírovou cestou. Nevýhodou však mohou být křehké vládní koalice, které obtížně uskutečňují potřebné ekonomické reformy. V demokracii se politické strany zaměřují zejména na následující volby, což znesnadňuje uskutečňování dlouhodobých projektů.

Naproti tomu, Komunistická strana Číny již není tím zkorumpovaným, byrokratickým aparátem, který je myšlenkově uzavřen svému okolí. Stále více státních činitelů jsou absolventy prestižních světových univerzit, spolupracují s předními ekonomy a držiteli Nobelových cen. Čínský státní aparát přispívá k tomu, aby politiky přinutil zvážit dlouhodobý vývoj země a následky vlastních rozhodnutí. K tomu také napomáhá silný patriotismus obyvatel. Čínský národ je hrdý nejen na svou zemi a kulturu, ale i na centrální

3 Čínské aerolinky zrušily kontrakt s Francií na 150 letounů firmy Airbus poté, co prezident Sarkozy pozval do země tibetského duchovního Dalajlámu.
Čína trestá země, kam zavítá Dalajláma. E15. 2010.

vládu. Tato vlastnost se často přelévá do rozhodování jak státních, tak soukromých podniků. Je to právě orientace na střednědobé a dlouhodobé cíle, která odlišuje Čínu od svého souseda.

0.2 Přístup k práci

Předmětem mé práce je porovnání zvláštností soudobého ekonomického vývoje Indie a Číny. Důvody k výběru těchto zemí jsou patrné z předchozího textu. Jedná se o dvě nejrychleji se rozvíjející ekonomiky na světě, které stále více promlouvají do světového hospodářství.

Vzhledem k tomu, že se oba státy vezou na stejné vlně globalizace, bude první kapitola mé práce věnována právě tomuto fenoménu. Transformace ekonomik Číny a Indie byla v mnoha akademických textech dostatečně zdokumentována, není tedy nutné se těmto historickým událostem dopodrobna zabývat. Na druhou stranu, je nezbytně nutné zmínit historický vývoj obou zemí a jejich přerod v kapitalistické ekonomiky, neboť bez pochopení minulosti není zcela možné porozumět současným jevům. Druhá kapitola se proto bude týkat historie.

Následující tři kapitoly patří konkrétnímu porovnání jednotlivých aspektů ekonomik Číny a Indie. Zaměřím se na zmapování následujících jevů:

- Struktura hospodářství (průmysl, zemědělství, služby, zahraniční obchod)
- Konkurenceschopnost
 - Infrastruktura
 - Vzdělání
 - Finanční trh
 - Trh práce
- Socioekonomické trendy: demografický vývoj, chudoba, životní prostředí

Přestože se budu plně věnovat Indii a Číně, nemohu ve své práci nezmínit úlohu Spojených států amerických a České republiky. Role Spojených států bude zmíněna v šesté kapitole: „Team Chimerica“, neboť se jedná o světovou velmoc s výjimečným postavením emitenta světové rezervní měny a s úzkým napojením na čínské hospodářství. Z důvodu zaměření mého studia na obor Podnikové ekonomie se bude sedmá kapitola týkat investičních možností ČR – konkrétně pak specifikám obou trhů, možnostem a rizikům v oblasti podnikání, které vyplývají z předchozích kapitol. Závěrečná kapitola slouží k porovnání obou zemí v jednotlivých oblastech a k následnému vyvození závěrů a stanovení předností, slabých stránek, příležitostí a rizik.

Práce bude časově vymezena na hospodářský vývoj posledních deseti let, s důrazem na období „globální“ ekonomické krize. Vývoj událostí na světové ekonomické scéně prochází neuvěřitelně rychlým tempem. Je proto obtížné podrobně sledovat jednotlivé události, natož pak dostatečně pochopit veškeré příčiny, důsledky a trendy. Problémem již není nedostatek informací, ale naopak jejich nadbytek. Z tohoto důvodu je vhodné si při psaní diplomové práce stanovit „vrchní časový práh“ – časový bod, za kterým již informace nebudou předmětem zkoumání. V mém případě je touto hranicí březen roku 2011. Pozdější události tak nebudou brány v potaz.

Informace použité při psaní této práce zahrnují oficiální statistické údaje národních a nadnárodních institucí (Mezinárodní měnový fond, Světová banka, OECD, statistické úřady), hospodářské projekce think tanků a privátních subjektů (PriceWaterhouseCoopers, McKinsey Global Institute, Goldman Sachs), akademické práce (Dani Rodrik, Bill Emmot, Pranab Bardhan) a odborné články (Economist, Foreign Policy, apod.).

Při pracování se statistickými údaji si je nutné položit otázku, nakolik mohou být jednotlivé údaje nepřesné, či záměrně zmanipulované. Pokřivení oficiálních dat hrozí zejména v případě Číny, tedy autokratického režimu jedné strany. Poté, co se Čínská lidová republika ekonomicky otevřela okolnímu světu, došlo ke zvýšení dostupnosti statistických údajů. Ekonomové sice mají lepší přístup ke zdrojům dat, vyvstávají však otázky nad jejich věrohodností. Nejvyšší obavy se týkají dat z čínských provincií, neboť kvalita regionálních

dat je obecně horší než úroveň národních statistik. Jsou to právě regionální úředníci, kteří jsou nejvíce zainteresováni na zkreslování pravdivých údajů, neboť hlavním kritériem jejich hodnocení je ukazatel růstu HDP. Vytváří se tak prostor pro případné nadhodnocení výkonu lokálních ekonomik. Tento jev lze zdokumentovat na příkladu z roku 2009, kdy součet produktů jednotlivých regionů výrazně převýšil produkt celkový (o více jak o 8%)⁴. Oficiální data zpracovaná na národní úrovni se tak jeví jako spolehlivější, protože jsou díky odlišné metodice na regionech do jisté míry nezávislá. Pochybnosti však vyvstávají i nad údaji poskytnutými národními institucemi, což dokládají případy týkající se znečištění ovzduší⁵, míry nezaměstnanosti⁶ či diskrepance mezi růstem průmyslové výroby a poklesem spotřeby elektrické energie⁷.

„Manipulace s ekonomickými daty se stala součástí kultury čínské politiky. Centrální vláda přistupuje ke zkreslování údajů za účelem uklidnění veřejného sentimentu a přikrášení úspěchů Komunistické strany.“⁸

Na rozdíl od Číny vzbuzuje Indie v této oblasti vyšší důvěru. Jde přeci jen o demokratické zřízení, kde jsou instituce na státu více nezávislé a tolik nepodléhají politickým tlakům. Naproti tomu, vzhledem k vysoké míře korupce, kde Indie zaujímá v žebříčku Transparency International 87. místo, nelze ani indickým údajům bezmezně věřit⁹.

4 XU, G. Are Chinese statistics manipulated? 2010

5 Jedná se o případ z roku 2008, kdy Peking záměrně překrucoval index znečištění ovzduší, aby tak dokázal pokrok v oblasti životního prostředí a předešel případnému monitorování problémových oblastí s vysokou koncentrací emisí CO₂.

Is Beijing manipulating air pollution statistics? TIME. 2008

6 Zahraniční měsíčník Foreign Policy uveřejnil článek, podle kterého dochází k manipulaci míry nezaměstnanosti. Zaměstnancům je v případě nutného propouštění nabídnuta štedrá odměna, pokud sami od práce odstoupí. V metodice výpočtu míry nezaměstnanosti akt resignace nefiguruje, což tento údaj uměle snižuje.

How China cooks its books. Foreign Policy. 2009

7 Na základě dat z Čínského statistického úřadu, došlo během prvního čtvrtletí roku 2009 k meziročnímu poklesu spotřeby elektrické energie o 4%. Za stejné období vrostla průmyslová výroba o 5% a růst HDP o 6,1%. Tyto údaje vyvolali mezi ekonomy nedůvěru, neboť ve struktuře čínského průmyslu stále dominují energeticky náročná odvětví.

SMITH. Y. Wikileaks disses chinese stats. 2010

Economists Wary of China's 'Manipulated' Statistics. Chosunilbo. 2009.

8 XU, G. Are Chinese statistics manipulated? 2010. Překlad citace

9 *Corruption index 2010.* Transparency International. 2010

1 Globalizace

1.1 Definice

„Globalizace znamená přesně to, co mluvčí říká, že znamená.“¹⁰

Je pozoruhodné, s jakou samozřejmostí používáme pojem globalizace, přesto, že neexistuje žádná všeobecně uznávaná definice. Jedná se o fenomén, který je nejčastěji připisován událostem devadesátých let minulého století, kdy došlo ke konci Studené války, rozpadu Sovětského svazu a rozvoji informačních technologií, což mělo za následek odstraňování ekonomických, politických, sociálních a kulturních bariér.

Vzhledem k úzkému vymezení mé práce se nebudu zabývat kulturními aspekty globalizace a nadále se zaměřím zejména na ekonomický kontext a případné politické důsledky. Z tohoto důvodu se ve své práci přidržím definice švédského historika Johana Norberga (2003), který považuje globalizaci za proces, ve kterém lidé, informace, obchod, investice, demokracie a tržní ekonomika čím dál více překračují hranice národních států¹¹.

V ryze ekonomické souvislosti je pojem globalizace spojován s následujícími jevy:

- Nárůst objemu mezinárodního obchodu a zahraničních investic
- Volný tok zboží, pracovní síly, kapitálu
- Prohlubování ekonomické integrace mezi zeměmi
- Stoupající význam nadnárodních koncernů
- Postupný úpadek národních států

Současná globalizace není historicky ojedinělým jevem. Mezinárodní ekonomika byla již v minulosti přinejmenším stejně propojená jako dnes. Ekonomové Hirst, Thompson (1996)¹²

10 ROBEJŠEK. P. Svět viděný z Řípu. 2006. s.25

11 NORBERG.J. In Defense of Global Capitalism. 2003. s.viii

12 HIRST. P.; THOMPSON. G. Globalization in question. 1996. s.6

a Ferguson (2008) poukazují na události mezi lety 1870 a 1914, kdy byla světová ekonomika vysoce integrovaná. Většina zemí uplatňovala relativně nízké celní sazby¹³, což umožnilo prudký rozvoj mezinárodního obchodu a vysoký stupeň migrace. „První éra“ globalizace se nejprve začala s počátkem 20. století hroutit. Po První světové válce se celý proces naprosto otočil, neboť jednotlivé země přistupovaly k protekcionistickým opatřením ve snaze uchránit svá hospodářství. Jak je tedy patrné z historických událostí, globalizace není nezvratným vývojovým trendem.

1.2 Neoliberální pojetí

Neoliberální pojetí globalizace vychází z principů volného trhu, který podporuje svobodné podnikání, osobní zodpovědnost, odstranění protekcionistických opatření, volný pohyb zboží, služeb a kapitálu a omezení role státního aparátu. Obhájci neoliberalismu vnímají globalizaci jako přírodní proces, kterému nelze zabránit. Globalizace přispívá ke zvyšování prosperity celého světa a vede k bohatší společnosti. Prolamování bariér nutí podniky ke konkurenci na mezinárodním poli, což vede k vyšší efektivitě a inovacím. Byznys již nadále není pod kontrolou politické reprezentace, budoucnost určuje globální trh. Pravými vítězi jsou spotřebitelé. Nemusí si kupovat drahé domácí výrobky, když mají možnost koupit si stejně kvalitní zboží z jiné země levněji. Jednotlivé ekonomické subjekty se zaměřují na sektory trhu, které jsou pro ně nejvýhodnější. Globalizace vede k prosperitě jak rozvinutých, tak rozvojových států. Rozvojové země mají možnost využít výhod nejnovějších technologií, bez toho, aniž by se musely podílet na jejich vývoji

Základní ideje neoliberalismu byly standardizovány v reformním balíku doporučení, jenž se nazýval Washingtonský konsensus. Jednalo se o seznam deseti základních předpokladů fungující tržní ekonomiky doporučovaný Mezinárodním měnovým fondem a Světovou bankou¹⁴ (tabulka č. 1).

¹³ Velká Británie, Francie, Německo držely celní sazby pod 10%, Itálie: 10-20%; USA: 20-30%; Rusko: 20-40%

FERGUSSON, N. Ascent of money: A Financial History of the World. 2008. s. 287

¹⁴ RODRIK, D. One Economics many recipes. 2007. s.16

Washingtonský konsensus

Fiskální disciplína	Liberalizace zahraničního obchodu
Reorientace veřejných výdajů	Liberalizace přílivu přímých zahraničních investic
Daňová reforma	Privatizace státních podniků
Liberalizace úrokových sazeb	Deregulace
Konkurenceschopný směnný kurz	Ochrana vlastnických práv

Tabulka 1: Washingtonský konsensus, seznam doporučení

Zdroj: RODRIK. D. One Economics many recipes. 2007. s. 17

1.3 Kritika Washingtonského konsensu

*Jak je možné, že nejlepších hospodářských výsledků dosáhly v posledních dekadách země, které neuposlechly rady západních ekonomů?*¹⁵

Ekonomové Joseph Stiglitz (2002) a Dani Rodrik (2007) patří ke kritikům Washingtonského konsensu. Stiglitz, profesor Kolumbijské university, odsuzuje činnosti mezinárodních institucí (zejména Mezinárodního měnového fondu a Světové banky). Podle Stiglitze zastávají tyto organizace vůči bohatým a chudým zemím dvojí metr. Zatímco nutí chudé země rušit obchodní bariéry, vůči protekcionistickým opatřením bohatých zemí nic nenamítají. Stiglitz dodává, že rozvojové země, které se otevřely příliš brzy zahraničním trhům, nedosáhly slibovaných výnosů plynoucích z volného obchodu.¹⁶

Rodrik, profesor ekonomie na Harvardské universitě, vytýká Mezinárodnímu měnovému fondu jeho přístup, ve kterém nerespektuje institucionální zvláštnosti jednotlivých zemí. Poukazuje na paradox příběhu Indie a Číny. Zatímco tyto ekonomiky rostly závratným tempem a postupně zvyšovaly svou závislost na světovém obchodu, ubíraly se jejich hospodářské politiky opačnou cestou, než doporučoval Washingtonský konsensus. Obě země během 90. let preferovaly vysokou míru protekcionismu, státní vlastnictví v produktivním sektoru, finanční trh pod silnou kontrolou vlády a uvolněnou daňovou politiku¹⁷ (Tabulka č. 2).

¹⁵ RODRIK. D. One Economics many recipes. 2007. s.22 překlad citace

¹⁶ STIGLITZ. J. Globalization and its Discontents. 2002. s. 86

¹⁷ RODRIK. D. One Economics many recipes. 2007. s.17

Rozdílné koncepty hospodářské politiky

Institucionální oblast	Neoliberální pojetí	Hospodářská politika Indie a Číny
Vlastnická práva	Soukromé vlastnictví vynucené právem	Smíšené vlastnictví (vláda stojí nad zákonem)
Řízení a spravování podniku	Vnější kontrola ze strany akcionářů	Vnitřní kontrola
Vztah vlády a byznysu	Odtažitý vztah založený na pravidlech	Úzké propojení
Organizace průmyslu	Decentralizace, konkurenční prostředí s vymahatelnými antimonopolními pravidly	Horizontální a vertikální integrace produkce, státní „kartely“
Finanční průmysl	Decentralizovaný, volný přístup na trh, rozumná míra dozoru	Založený na bankách, pod silnou kontrolou vlády, přímé úvěrování
Trh práce	Decentralizovaný. Flexibilní	Institucionalizovaný pracovní trh
Příchov zahraničního kapitálu	Neomezený	Omezený (do 90. let)
Státní vlastnictví	Žádné v produktivním sektoru	Dominantní v klíčových oborech

Tabulka 2: Rozdílné koncepty hospodářské politiky Indie a Číny oproti Washingtonskému konsensu

Zdroj: RODRIK. D. One Economics many recipes. 2007. s. 19

Čína a Indie by nedosáhly svých současných pozic bez přístupu k trhům vyspělých ekonomik. Jejich úspěch však souvisí také s vnitřními faktory. Kdyby obě země nepřistoupily k transformaci svých ekonomik, nebyly by výnosy ze zahraničního obchodu tak výrazné.

2 Historie

2.1 Čína

Reforma čínského hospodářství měla své počátky v sedmdesátých letech. Došlo k postupnému odstoupení od neefektivního systému zemědělských komun, který sdružoval zemědělce do velkých spolků. Na počátku 60. let vedla nedostatečná zemědělská produkce dokonce k hladomoru. Pozitivní změna nastala s příchodem nového vůdce Teng Siao-pchinga.

Čínské autority liberalizovaly sektor zemědělství pouze zčásti. Umožnily vytváření malých podniků, které byly primárně orientované na zisk (přestože byly stále ve vlastnictví vládních či provinčních autorit). Nová zemědělská politika byla založena na smlouvách s jednotlivými zemědělci. Ti dostali k užívání půdu, ze které posléze odváděli daň. Smlouvy s lokálními vládami stanovovaly objem zemědělské produkce.¹⁸ Produkci, kterou farmáři vypěstovali nad rámec této smlouvy, si mohli ponechat (prodat) a nemuseli se bát, že bude zkonfiskována. Nově získaná motivace vedla k prudkému nárůstu zemědělské výroby, během let 1979 – 1984 rostla 7,1%¹⁹. Podle Justin Yifu Lina (1992), viceprezidenta Světové banky, stála za více jak polovinou růstu produkce nově zavedená zemědělská politika.

Reformy ostatních sektorů ekonomiky následovaly podobných principů, které byly použity v oblasti zemědělství. Kombinovaly prvky tržního hospodářství a předchozího centrálního plánování. Podniky musely dodávat vládě své zboží na základě smlouvy, nakládání s ostatní produkcí bylo plně v jejich kompetenci. Nedošlo však k přechodu na soukromé vlastnictví. Vláda si chtěla ponechat kontrolu nad veškerým majetkem. Manažeri státem vlastněných společností se smluvně zavazovali k odpovědnosti za dosažené výkony. Na oplátku jim byla poskytnuta svoboda v rozhodování a řízení. Díky systému odměn byli

¹⁸ RODRIK. D. One Economics many recipes. 2007. s. 23

¹⁹ LIN. J.Y. Rural Reforms and Agricultural Growth in China. 1992. s. 38-40

manažeři finančně zainteresováni na hospodářském výsledku, což jen zvyšovalo jejich osobní motivaci.²⁰

V roce 1979 započalo ve snaze přilákat zahraniční kapitál budování speciálních ekonomických zón (SEZ), na které byla uplatňována flexibilnější vládní opatření (nižší cla a daně pro zahraniční investory). Tyto ekonomické zóny stály za masivním růstem přímých zahraničních investic, které se pozitivně projevíly na tvorbě nových pracovních míst, přílivu technologií a získání manažerského know-how. Kontinuální růst exportu a přímých zahraničních investic však nebyl hlavním zdrojem hospodářského růstu. Jejich přímý vliv na růst HDP byl v porovnání se spotřebou a investicemi relativně slabý²¹.

V 90. letech převážila cesta tržního hospodářství. Díky částečnému uvolnění čínského režimu bylo přistoupeno k počátkům privatizace. Lokální vlády měly zájem na úspěšné privatizaci podniků, neboť kariéry jejich činitelů byly provázány s výkonností státních firem. Do roku 2005 došlo k privatizaci více jak 2/3 regionálních státních firem²².

Významnou roli během transformačního období sehrály městské a vesnické společnosti (township and village enterprises)²³, které byly převážně pod kontrolou místních vlád. Těžily z kombinace následujících faktorů:

- dostatek pracovní síly ve vesnických oblastech
- výhodné půjčky od místních neformálních úvěrových institucí
- vysoké míry úspor farmářů
- možnost ponechání si části zisku

Místní autority poskytovaly městským a vesnickým společnostem neformální garance za

20 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 348

CIHELKOVÁ A KOL. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy*. s. 235-236

21 BRANSTETTER. L.; LARDY.N. *China's Embrace of Globalization*. 2010

22 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay. Assessing the Economic Rise of China and India*. Kapitola 2, pozice 383

23 RODRIK. D. *One Economics many recipes*. 2007. s. 92

poskytnuté půjčky. Na rozdíl od státních firem však nebyly dotovány centrální vládou. V případě hospodářského neúspěchu nebyly podniky zachráněny, neboť lokální vlády neměly dostatek prostředků, aby mohly krachujícím společnostem pomoci.

Růst v jednotlivých sektorech ekonomiky - Čína

		Růst výroby	Růst zaměstnanosti	Souhrnná produktivita faktorů
Zemědělství	1978 - 1993	5,2	0,9	1,8
	1993 - 2004	3,7	0,6	1,8
Průmysl	1978 - 1993	9,3	4,4	3,1
	1993 - 2004	11	1,2	6,2
Služby	1978 - 1993	11,3	6,5	2,7
	1993 - 2004	9,8	4	0,9

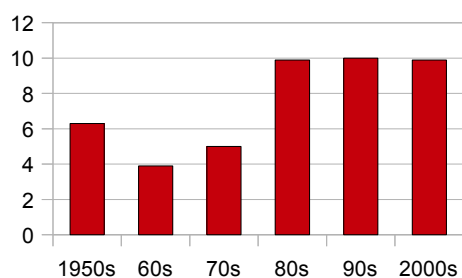
Tabulka 3: Čína – Růst v jednotlivých sektorech ekonomiky

Zdroj: BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. 2008. s. 49

Reformy vedly k vysokému růstu průmyslové výroby a nárůstu celkové produktivity. Průmyslová výroba rostla mezi lety 1978-1993 v průměru 9,3% a v období 1993-2004 11%²⁴. Souhrnná produktivita faktorů²⁵ v průmyslovém sektoru rostla 3,1% v prvním období a 6,2% v druhém. Od konce devadesátých let se struktura čínské průmyslové výroby (a vývozu) přesouvala z produkce technologicky nenáročného zboží, kde hlavním výrobním faktorem byla levná pracovní síla (hračky, oděvní průmysl, apod.), ke zboží využívající vysoce moderní technologie (počítače, mobilní telefony).

24 BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. 2008. s. 49

25 Obecně můžeme vymezit souhrnnou produktivitu výrobních faktorů jako poměr mezi výstupem výrobního procesu, tj. produktem a souhrnem vstupů výrobních faktorů do výrobního procesu. Tento údaj zahrnuje obtížně měřitelné faktory jako technologický pokrok, organizace výroby, metody řízení kvalifikace apod.

Graf 4: Čína: Průměrné roční přírůstky HDP
Zdroj: China GDP growth rate. National Bureau of Statistics. 2011

Meziroční přírůstky HDP činily po dobu více jak 30 let v průměru 8-10 %. Nejde však o historicky ojedinělý jev. Taiwan dokázal udržovat 8% růsty po 40 let. Singapur rostl v průměru 9% v šedesátých a sedmdesátých letech a více jak 7% v letech osmdesátých. Japonská éra růstu trvala více jak 25 let.²⁶

2.2 Indie

Indické hospodářství se na počátku 90. let nacházelo na pokraji hospodářské krize. Největší obchodní partner, Sovětský svaz, procházel vážnou ekonomickou transformací a vlivem Války v zálivu vzrůstaly ceny ropy. Vzhledem k tomu, že indická vláda nebyla schopna splácet své závazky, požádala Indie o pomoc Mezinárodního měnového fondu. MMF poskytl vládě půjčku ve výši 1,8 miliard USD pod podmínkou tvrdých hospodářských reforem.

K jejich uskutečňování došlo v roce 1991 za vlády Narasinha Raá. Ministr financí Manmohan Singh započal éru rušení regulačních opatření a otevřel Indii světu. Neoliberální opatření se týkala většiny oblastí hospodářské politiky - průmyslové politiky, fiskální politiky, finančních trhů, mezinárodního obchodu a přímých investic. Singh snížil celní sazby a restrikce týkající se přílivu přímých zahraničních investic.²⁷ Povolena výše

²⁶ EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 39

²⁷ BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 2, pozice 411

podílu zahraničních společností byla navýšena na 74% (v některých oborech i na 100%).²⁸ Do výše 49% probíhá schválení přímých zahraničních investic automatickou cestou. Podíl, který přesahuje tuto hranici, podléhá rozhodnutí „Úřadu pro propagaci zahraničních investic“. Do Indie se díky levné pracovní síle a anglicky mluvícím obyvatelům začaly přesouvat významné nadnárodní společnosti. V roce 2005 se stala Indie zemí s druhým nejvyšším přílivem přímých zahraničních investic na světě. Podíl celkového obchodu (dovoz + vývoz) na HDP vrostl ze 16% v roce 1991 na 46% v roce 2009²⁹.

Vzhledem k nezdravému stavu veřejných financí byla vláda nucena přistoupit k jejich konsolidaci. Proběhla reorganizace veřejného sektoru a redukce státní administrativy. Celkový fiskální deficit (centrální vlády a lokálních vlád) klesl z 10% v roce 2002 na 6% v roce 2006. Podíl celkového dluhu na HDP se snížil z 82% v roce 2004 na 75% v roce 2007. Ministerstvo financí provedlo reformu daňové soustavy. Snížilo přímé daně, čímž došlo k posílení hospodářské aktivity subjektů na trhu. Zároveň se zvýšil podíl příjmů přímých daní na HDP. V roce 2005, zavedla vláda daň z přidané hodnoty ve výši 12,5%.³⁰

Státní podniky prošly pouze částečnou privatizací. Místo, aby byl státní majetek převeden do rukou privátních subjektů, došlo pouze k rozprodání menšinových podílů státních firem. Vláda si tak uchovala kontrolu nad řadou odvětví (bankovníctví, pojištění, energetika). Na druhou stranu, dochází k postupnému rušení řady bariér, které znesnadňují velkým podnikům vstup na trh (viz. Subkapitola Průmysl).

Růst v jednotlivých sektorech ekonomiky - Indie

		Růst výroby	Růst zaměstnanosti	Souhrnná produktivita faktorů
Zemědělství	1978 - 1993	2,7	1,4	1
	1993 - 2004	2,2	0,7	0,5
Průmysl	1978 - 1993	5,4	3,3	0,3
	1993 - 2004	6,7	3,6	1,1
Služby	1978 - 1993	5,9	3,8	1,4
	1993 - 2004	9,1	3,7	3,9

Tabulka 5: Indie – Růst v jednotlivých sektorech ekonomiky

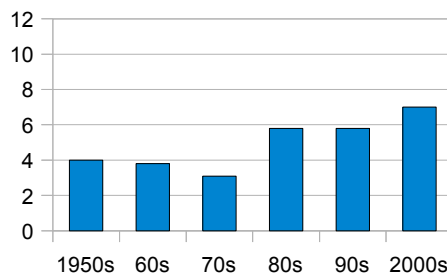
Zdroj: BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. 2008. s. 49

²⁸ *Indie: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu*. Businessinfo. 2011

²⁹ *India – national statistical data*. Trading economics. 2011

³⁰ *Economic Survey of India, 2007*. OECD. 2007. s. 9

Průmyslová produkce rostla mezi lety 1978-1993 5,4%, v období 1993-2004 6,7%. Nárůst souhrnné produktivity faktorů činil v prvním období 0,3% a ve druhém 1,1%. Přesto, že jsou tyto hodnoty mnohem nižší než v případě Číny, poukazují tato čísla na výrazný pokrok indického hospodářství. K nejvýraznějšímu růstu za poslední dvě dekády došlo v sektoru služeb (9,1%). Souhrnná produktivita faktorů rostla 1,4% v období 1978-1993 a 3,9% v letech 1993-2004.³¹

Graf 6: Indie: Průměrné roční přírůstky HDP
Zdroj: India GDP growth rate. India Central
Statistical Organization. 2011

Jak je patrné z tabulky č. 6, ekonomická liberalizace se pozitivně promítla do růstu hrubého domácího produktu Indie. Od roku 1997 rostla indická ekonomika v průměru 7%. Zvyšující se hospodářský růst napomohl ke snižování chudoby, která v posledních letech klesá v absolutních číslech. V roce 2003 se Indie vzdala statusu příjemce rozvojové pomoci a stala se jejím poskytovatelem. Tímto krokem přestala přijímat pomoc na bilaterální úrovni ze všech zemí s výjimkou států G7³².

31 BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. 2008. s. 49

32 Indie: Ekonomická charakteristika země. Businessinfo. 2011

3 Struktura hospodářství

3.1 Průmysl

Podíl čínské průmyslové výroby na tvorbě HDP dosáhl v roce 2010 47%. V Indii se průmyslový sektor podílí na tvorbě HDP 29%, průmysl zaměstnává 14% ekonomicky aktivní populace. V případě Číny je tento podíl dvojnásobný.³³

V Indii je výroba řady produktů exkluzivně rezervována pouze pro malé podniky. Vládní politika se týká dřevařského, papírenského, gumárenského, chemického, potravinářského a textilního průmyslu (zejména tkalcovského).³⁴ Tento systém zabránil velkým společnostem zefektivnit svoji výrobu a využít výnosy z rozsahu. Stejně tak došlo k zakonzervování malých podniků. Vzhledem k exkluzivní produkci nemají motivaci rozšířit svůj byznys a expandovat na jiné trhy. V současnosti dochází k uvolňování těchto bariér. Reformní proces je však pomalý a provedené změny nepřinesly výrazná zlepšení. Není proto divu, že ve výše zmiňovaných průmyslových odvětvích Čína dominuje nad Indií.

Na druhé straně, ani Čína dnes nerazí cestu velkých společností. Vzniká čím dál více relativně malých firem, které jsou spojené se zahraničními podniky (joint venture). Za 60% exportu oděvního průmyslu stojí podle oficiálních statistik právě menší podniky, které zaměstnávají méně než 300 lidí a mají obrát nižší než 300 milionů juanů.³⁵

Naprostá většina (87%) indické průmyslové výroby je prováděna v mikrofirmách s méně než 10 zaměstnanci, 7% ve společnostech s více jak s 250 zaměstnanci. V ČLR zaměstnávají mikropodniky pouze 5% ekonomicky aktivních obyvatel. Malé, střední a velké společnosti jsou rovnoměrně zastoupeny.³⁶ V porovnání s Čínou dochází v Indii k určité strukturální bipolaritě – vysoké četnosti malých a velkých podniků na trhu. Tato

33 *China – economic overview*. CIA.gov. 2011.

India – economic overview. CIA.gov. 2011.

34 *Economic Survey of India, 2007*. OECD. 2007. s.3, 6

35 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 482

36 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 547

nerovnováha má několik příčin. Do určité míry pramení z nedokonalé infrastruktury, která postihuje zejména středně velké firmy. Ty si nemohou dovolit provozování vlastních elektrických generátorů (viz subkapitola Infrastruktura). Svou roli hraje také omezený přístup malých a středních podniků k úvěrům (subkapitola Finanční systém). Vzhledem k tomu, že 65% populace žije mimo velká města, mají právě malé a střední firmy velký potenciál pro rozvoj průmyslu v těchto oblastech.³⁷ Vláda se snaží tuto nerovnováhu napravit prostřednictvím daňových úlev pro nově vznikající podniky, asistence při marketingu na domácím a zahraničním trhu, speciálních bonusů za založení byznysu v oblastech s vysokou nezaměstnaností, apod. Bez toho, aniž by došlo k odstranění výše zmíněných problémů, hrozí, že se tato podpůrná opatření minou účinkem.

I

Indický průmyslový sektor není úzce vyprofilován jedním směrem. Země má širokou průmyslovou bázi, která odráží snahu o celkovou hospodářskou soběstačnost. Většina průmyslových odvětví byla otevřena zahraničním investicím. Povolený podíl majetkové účasti zahraničních podniků byl navýšen až na úroveň 74%, respektive 100%. Přímé zahraniční investice se pozitivně podepsaly na výrobě spotřebního zboží, po kterém se díky rozrůstající střední třídě stále zvyšuje poptávka. Průmyslová výroba rostla v roce 2010 meziročně o 11%³⁸.

Nejrychleji rozvíjejícím odvětvím Indie je automobilový sektor, který od roku 2001 roste v průměru 15% ročně. Mezi další významná průmyslová odvětví patří stavebnictví (zaměstnává 31 milionů obyvatel); elektrotechnický průmysl a informační technologie (společně s ICT službami se podílí na 30% vývozu celkové produkce); těžký průmysl; zpracovatelský průmysl (15% celkového vývozu) a chemický průmysl (12,3% průmyslové výroby). Podíl textilního průmyslu na celkovém vývozu po mnoho let klesá – z 23% v roce 2001 na 10,8% v roce 2009³⁹. Největší slabinou indické ekonomiky je nízká dostupnost základního vzdělání, nedostatečné zapojení žen do pracovního procesu a slabá úroveň infrastruktury.

³⁷ *India – economic overview*. CIA.gov. 2011.

³⁸ *India – national statistical data*. Trading economics. 2011

³⁹ *Indie: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

V ČLR dochází k nárůstu produkce zboží, jehož výroba stojí na kapitálu a kvalifikované pracovní síle. Wang a Wei (2008) spatřují hlavní důvody ve vládě hospodářské politiky vůči speciálním ekonomickým zónám, které se zaměřují na high-tech produkty. Na vývozu většiny high-tech výrobků se přitom podílejí zahraniční firmy.⁴⁰ Pracovní příležitosti pro nekvalifikované dělníky již v budoucnu neporostou takovým tempem jako doposud, neboť výrobu technologicky nenáročného zboží převezmou chudší státy s levnější pracovní silou. Čína však není jedním ekonomickým monolitem. Jedná se o velké hospodářství se značnými regionálními rozdíly. Z tohoto důvodu může po nějaký čas paralelně těžit z obou druhů průmyslu (technologicky náročného i nenáročného).

Růst přidané hodnoty průmyslového sektoru činil v roce 2010 12,1%. K nejrychleji rostoucím odvětvím patří: výroba kolejových vozidel (25% meziroční růst), automobilový průmysl (25%), dopravní strojírenství (22%), všeobecné strojírenství (22%), high-tech průmysl (17%), komunikační technologie (17%), slévárenství (13%), stavebnictví (11%) a energetický průmysl (11%).⁴¹

3.2 Zemědělství

Vysoká míra úspor umožnila ČLR investovat do zemědělského sektoru větší množství prostředků. Souhrnná produktivita faktorů proto rostla mezi lety 1994-2003 vyšším tempem růstu (1,8%) než v případě Indie (0,5%)⁴². Přesto, že je 38% čínské pracovní síly zaměstnáno v zemědělství, podílel se tento sektor v roce 2009 pouze na 9,6 % HDP.⁴³ V Indii zaměstnává zemědělství 52% ekonomicky aktivní populace. Na tvorbě HDP se podílí 16%⁴⁴. Značná nerovnováha mezi procentuálním podílem zemědělství na tvorbě HDP a celkovou zaměstnaností sektoru je hlavním zdrojem propastného rozdílu mezi příjmy na

40 WANG Z., WEI. S. How much of chinese exports is really made in china? 2008. s. 18

41 Čína: Ekonomická charakteristika země. Businessinfo. 2011

42 BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. 2008. s. 49

43 China – economic overview. CIA.gov. 2011.

44 India – economic overview. CIA.gov. 2011.

venkově a ve městech. V ČLR byly v roce 2008 příjmy ve městech 3,3krát vyšší⁴⁵.

Indická vláda musí hájit zájmy svých obyvatel, jejichž živobytí je na zemědělství přímo závislé. Celní sazby uvalené na zemědělskou produkci patří k nejvyšším na světě. Jejich průměrná výše činí 31,8% což je oproti 15,6% Číny dvojnásobná výše (tabulka č. 7)⁴⁶.

V obou zemích dochází za posledních 20 let ke snižování velikosti farem. Vzhledem k tomu, že malé podniky mají velmi omezený přístup k bankovním úvěrům (více v subkapitole Finanční trh), nemají farmáři prostředky na krytí rostoucích nákladů zemědělské produkce (hnojiv, energie). Na venkovské oblasti také připadá nejvíce negramotných dětí (subkapitola Vzdělanost).

Indická vláda poskytuje svým farmářům dotace na hnojiva, energii a vodu. Bardhan poukazuje na negativní důsledky této vládní politiky, která podporuje ne hospodárné využívání zdrojů, vede ke znečišťování životního prostředí (zhoršování kvality půdy a podzemní vody) a zvyšuje rozpočtový deficit. Růst vládních výdajů na podporu zemědělců vede k vytěšňování veřejných investic do venkovské infrastruktury (zejména do zavlažování). Přesto, že je celý dotační program založen na podpoře chudých farmářů, končí většina peněz u velkých farem. Ve státě Andhra Pradesh skončilo pouze 5% dotací na energii u farmářů, kteří obdělávají méně než 2 hektary půdy. V Indii je proto trh se zemědělskou půdou značně nerozvinutý. Důvodem je nerovné postavení mezi malými a velkými farmami, neboť vlastníci velkých pozemků mají snadnější přístup k úvěrům a státním dotacím.⁴⁷

V ČLR došlo v 80. letech k přerozdělení půdy mezi jednotlivé obyvatele. Formálně patřila půda vesnicím, farmáři ji mohli pouze využívat. Přesto, že vznikla celá řada zákonů, které vylepšují postavení farmářů, nebyly v řadě provincií uvedeny v praxi. Od roku 2008 mají farmáři možnost se „svou“ půdou do určité míry obchodovat. V případě orné půdy však mají farmáři stále omezené pravomoci. Díky možnosti pronajímání půdy se do zemědělství

45 Čína: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

46 *Tariffs and imports: Summary and duty ranges*. WTO. 2011.

47 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 3, pozice 701

dostali schopní lidé, kteří jsou schopni dosahovat efektivnějších výsledků. Vzhledem k tomu, že prodej půdy byl do nedávna v Číně zakázán, nemají farmáři ve většině případů možnost použít půdu jako zástavu pro získání hypotéky. Půda nově podléhá dědění. Místní autority již nemají možnost půdu mezi farmáři realokovat, či ji rodinám přímo odebrat.

V obou zemích vlády uplatňují politiku potravinové soběstačnosti, která limituje specializaci na jinou než potravinovou produkci. Velikost zemědělské produkce Indie je odvislá od příchodu monzunových dešťů. V roce 2009 pozdní příchod monzunu tvrdě poznamenal zemědělskou výrobu, která se oproti předchozímu roku propadla o 10,8%. Podíl vývozu zemědělské produkce Indie na celkovém exportu činil v roce 2010 10%, dovoz zemědělské produkce dosahoval 3% celkového importu. Mezi největší exportní položky patří rýže, čaj a mořské produkty. Mezi zemědělské plodiny, které Indie nejvíce dováží, patří rostlinné oleje a cukr.⁴⁸

Čínské problémy zemědělského sektoru pramení ze sucha, které kvůli klesajícím srážkám sužuje řadu oblastí; úbytku orné půdy vlivem rozšiřující se pouště (představuje 28% území Číny) a průmyslové výstavby; znečištění životního prostředí; a úbytku podzemní vody, která je vyčerpávána moderním systémem zavlažování. Liberalizace trhu vedla v posledních deseti letech ke změně struktury zemědělské výroby. Zvýšila se produkce výrobků náročných na pracovní sílu (ovoce, zelenina, chov skotu) a snížila se výroba náročná na půdu (obiloviny). Mezi nejvíce dovážené plodiny patří obilniny, cukr, tabák, bavlna a rostlinný olej. Na vývozu se nejvíce podílelo ovoce a zelenina.⁴⁹

3.3 Služby

V současném světě dochází k postupnému přesunu od hospodářství hmotných statků k ekonomice nehmotných statků. Pro rozvoj ekonomiky nehmotných statků je důležité, zda-li dokáže země absorbovat technologie, které jsou se službami s vysokou přidanou hodnotou úzce provázány.

48 Indie: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

49 Čína: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

Sektor služeb hraje v obou zemích zcela odlišnou roli. V Indii podíl služeb na velikosti HDP každoročně stoupá. V současnosti se pohybuje na 55,3%⁵⁰. V Číně sektor služeb zaostává za průmyslem. Podíl služeb na tvorbě HDP činil v roce 2010 43%⁵¹. Na rozdíl od Indie, absorboval tento sektor relativně více pracovní síly. Příčinou nižší zaměstnanosti na indickém trhu služeb je růst produktivity práce. V Indii dochází k nejvyššímu růstu v odvětvích, které jsou závislé na kvalifikované pracovní síle⁵².

3.3.1 Informační technologie

Nejrychleji rozvíjejícím se odvětvím v Indii jsou informační a komunikační technologie (ICT). ICT zaujímají dominantní místo mezi vyspělými technologiemi, neboť mají přímou vazbu na vytváření komunikační a výpočetní infrastruktury a současně poskytují nástroje vedoucí ke zvýšení konkurenceschopnosti ve většině hospodářských odvětvích. Telekomunikace jsou jedním ze zdrojů vytváření nových pracovních míst a zavádění technologií do odlehlejších a méně vyvinutých částí země. Expanze IT průmyslu by nebyla možná bez spolupráce zahraničních investorů. Své pobočky v Indii otevřela celá řada nadnárodních firem (Microsoft, Satyam, TCS, WIPRO, HP, IBM, Dell, Intel, Hutchinson, Singtel, Cisco Systems, apod.). Společnosti praktikují tzv. byznys outsourcing – činnost, při které přenášejí do Indie pracovní místa ze svých vlastních zemí a budují telefonická centra pro země Commonwealthu. Indičtí počítačová odborníci splňují potřeby zahraničních investorů. Jsou vzdělaní, flexibilní, ovládají anglický jazyk a stojí zhruba desetinu toho, co západní ICT pracovníci. Jejich průměrný plat se pohybuje kolem 300 USD měsíčně což je v porovnání s 4000 dolary, které inkasují lidé s podobným zaměstnáním v USA (bez pojištění), značná úspora. Rozvoj ICT odvětví je postavený na budování tzv. Clusterů – propojování středních a vysokých škol s privátním byznysem. Podíl ICT sektoru na HDP vzrostl z 4,8% v roce 2005 na 7% v roce 2008⁵³. V roce 2009 se

⁵⁰ *China – economic overview*. CIA.gov. 2011.

⁵¹ *China – economic overview*. CIA.gov. 2011.

⁵² BOSWORTH B.; COLLINS S. *Accounting for Growth: Comparing China and India*. 2008. s. 49-51

⁵³ MITRA S. *The Coming Death Of Indian Outsourcing*. 2008

v žebříčku hodnocení technologického outsourcingu umístilo 7 indických společností⁵⁴.

V ČLR patří k nejdynamičtějším odvětvím vývoj softwaru. Vzhledem k tomu, že moderní software se podílí na vytváření efektivnějších procesů v průmyslové výrobě, dochází k růstu jeho poptávky na čínském trhu. Na rozdíl od Indie, tvoří většinu softwarových producentů domácí vývojáři a většinu spotřebitelů domácí zákazníci. Indické softwarové odvětví se orientuje více na export, čínské na domácí poptávku. V roce 2000 Čína exportovala pouze 5,6% celkové softwarové produkce, Indie 70%.⁵⁵ Díky vládním subvencím vzniklo 53 vývojových zón, které poskytují vysoce moderní infrastrukturu nově vznikajícím společnostem, čímž tak snižují jejich startovní náklady. Tento přístup kontrastuje s vývojem událostí v Indii, kde došlo k rozvoji ICT bez vládní pomoci. Stinnou stránkou čínského sektoru služeb je zneužívání práv duševního vlastnictví (počítačové pirátství na úrovni zákazníků i konkurence), které oslabuje pozici softwarových firem.

3.3.2 Maloobchod

Maloobchodní podnikání je v Indii předmětem řady vládních regulací. Zahraniční maloobchodní řetězce mají zcela zamezen přístup na indický trh. Restriktivní opatření ovlivňují také chování domácích subjektů: ať už se jedná o dani z převozu zboží mezi indickými státy, nebo o více jak 30 nařízení, která musí obchod před svým otevřením splňovat.⁵⁶

Po vstupu do Světové obchodní organizace zpřístupnila ČLR svůj maloobchodní trh zahraničním investicím. Nejprve se mohly na distribuci podílet pouze velké společnosti, které působily na čínském trhu a dosahovaly obrátu 2 miliard USD. Ostatní podniky se musely spoléhat na své čínské partnery, kteří za ně prováděli distribuci. Dnes je již čínský maloobchodní trh otevřen firmám všech velikostí. Došlo také k odstranění limitů na

54 SHETH N. Outlook for Outsourcing Spending Brightens. 2009

55 RATHORE V. Service Sector Growth in India and China. 2008

56 *Retailing in India: Unshackling the chain stores*. Economist. 2008.

maximální počet obchodních řetězců a omezení na výši majetkové účasti zahraničních společností ve společných podnicích. V posledních letech dochází k agresivní expanzi nadnárodních řetězců, 25 největších světových společností (Carrefour SA, Wallmart Stores Inc., aj.) již dnes působí v Číně. I přes příchod zahraničních investorů, zastávají čínské řetězce (Bailian, Gome Home, Suning Appliance) dominantní pozici na trhu.⁵⁷ Maloobchodní prodej v městských oblastech dosahuje po řadu let dvojciferného růstu. V roce 2010 rostl 18,7%, zatímco na venkově šlo o růst 16,2%⁵⁸.

3.3.3 Turistický ruch

Turismus patří v Indii k nerozvinutým oblastem hospodářství. Mezi největší překážky patří celkově špatná úroveň dopravní infrastruktury, nízká kvalita hotelů, nejasná vnitropolitická situace země a strach z teroristických útoků. Pozoruhodným jevem je rozmach tzv. zdravotní turistiky. Více než 15 000 zahraničních pacientů ročně podstupuje v Indii složité lékařské zákroky, které by je v mateřských zemích vyšli několikanásobně draž.⁵⁹

V Číně došlo během poslední dekády k nebývalému rozvoji turistický ruchu. Jedná se o třetí nejvíce navštěvovanou zemi na světě. Příjmy z turismu dosáhly v roce 2009 185 miliard USD a zvýšily se oproti minulému roku o 23,5%. K cestovnímu boomu nejvíce přispěla nově se formující střední třída a komplexní zkvalitnění infrastruktury. Čínští obyvatelé již nadále nejsou omezeni v možnostech cestování uvnitř své vlastní země. Podle prognózy Světové obchodní organizace se do roku 2020 stane Čína největší turistickou destinací a čtvrtým největším zdrojem turistů na světě.⁶⁰

⁵⁷ *Let China's Retail Wars Begin*. Bloomberg. 2005.

⁵⁸ *Čína: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

⁵⁹ *Indie: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

⁶⁰ *Čína: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

3.4 Zahraniční obchod

Indie patří do skupiny zemí, které po Druhé světové válce uzavřely Všeobecnou dohodu na clech a obchodu GATT. Členem Světové obchodní organizace je od samého vzniku této instituce (1. ledna 1995). Přesto, že Indie postupně liberalizuje přístup na trh a uvolňuje kvantitativní restrikce uvalené na preferované výrobky, je stále jednou z nejprotekcioničtějších zemí na světě. Zahraniční investoři mají v oblasti finančního sektoru, médií, jaderné energetiky a maloobchodu zcela zamezen přístup. Průměrné aplikované celní sazby jsou u zemědělské produkce dvakrát vyšší než čínské. Terčem kritiky Světové obchodní organizace jsou především následující položky: textil, víno, lihoviny, strojírenské zboží, šperky a kovové výrobky⁶¹.

ČLR vstoupila do Světové obchodní organizace 11. prosince 2001. Na základě přístupových závazků přijala vláda v roce 2004 změnu Zákona o zahraničním obchodě. Tento zákon výrazně přispěl k harmonizaci čínského obchodního práva s principy Světové obchodní organizace. Od roku 2004 jsou ceny zemědělských komodit určované trhem. Tarifní kvóty jsou uvaleny na všechny hlavní zemědělské produkty: na kukuřici, pšenici, vlnu, bavlnu, rýži, sójový a palmový olej, hnojiva, apod.⁶² Čínské aplikované celní sazby naráží na horní povolenou meze (bound rates), které byly vyjednány v rámci Světové obchodní organizace. Indie má na rozdíl od Číny mnohem širší manévrovací prostor. Své sazby může zvýšit až několikanásobně (viz následující tabulka). Její ochranná politika se tak stává méně předvídatelnou.

⁶¹ *India – economic overview*. CIA.gov. 2011.

Indie: Zahraniční obchod země. Businessinfo. 2011.

⁶² *China – economic overview*. CIA.gov. 2011.

Čína: Zahraniční obchod země. Businessinfo. 2011.

Průměrné celní sazby - 2009

	Indie		Čína	
	<i>Horní meze (bound rates)</i>	<i>Aplikované sazby</i>	<i>Horní meze (bound rates)</i>	<i>Aplikované sazby</i>
Celková produkce	48,5	12,9	10	9,6
Primární produkce	113,1	31,8	15,7	15,6
Průmyslová výroba	34,4	10,1	9,2	8,7

Tabulka 7: Průměrné celní sazby. 2009

Zdroj: Tariffs and imports: Summary and duty ranges. WTO. 2011.

Na počátku 21. století došlo k potupné změně ve směřování čínské zahraniční politiky. Vláda byla nucena reagovat na rostoucí poptávku po nerostných surovinách, která nemůže být uspokojena z domácích nalezišť. Vysoká míra čínských úspor umožnila vládě akumulovat kapitál, pomocí kterého státní a polostátní podniky investují do zahraničí. Nedochozí pouze k nákupu potřebných komodit, čínské podniky rovněž investují přímo do dolů, ropných těžišť a distribučních soustav. Čínské obchodní zájmy jsou často spjaty s autokratickými, či politicky nestabilními zeměmi (Angola, Etiopie, Zambie, Somálsko, Súdán). Hospodářská expanze komunistické Číny vede k posilování jejího politického vlivu ve světě, což je v očích západních mocností vnímáno jako potenciální hrozba. Indie není na rozdíl od Číny nedemokratickým státem jedné strany. Zahraniční investice mají ryze ekonomický charakter a jsou proto vnímány odlišně.

V roce 2010 dosáhl čínský zahraniční obchod celkového objemu 2 980 000 milionů USD. Meziroční růst představoval 34,7%, import stoupl o 38,7%, export o 31,3%. Podíl Číny na celkovém světovém obchodu narostl z 9% v roce 2009 na 10% v roce 2010. Přebytek zahraničního obchodu dosáhl 183 100 milionů USD. Mezi největší exportní partnery patří Spojené státy (20% celkového vývozu), Hong Kong (12%), Japonsko (8%), Jižní Korea (4,5%) a Německo (4,5%). Největšími dodavateli Číny jsou Japonsko (12%), Hong Kong (10%), Jižní Korea (9%), Spojené státy (7%), Taiwan (6,8%) a Německo (5,54%).⁶³

Celkový objem indického zahraničního obchodu v roce 2010 představoval 528 000 milionů USD. Import v roce 2009 meziročně poklesl o 5,6%, export zaostal oproti

⁶³ Indie: *Zahraniční obchod země*. Businessinfo. 2011.

minulému roku o 3,6%. Deficit obchodní bilance činil v roce 2010 4982 milionů USD. Největšími odběrateli indického zboží byly Spojené arabské emiráty (12,9% všech vývozů), Spojené státy (12,5%) a Čína (5,6%). Největšími dodavateli jsou Čína (11% dovozu), Spojené státy (7%), Saudská Arábie (5,3%), Spojené arabské emiráty (5%), Německo (4,6%) a Singapur (4%).⁶⁴

Světovou úspěšnost čínských a indických firem dokládá žebříček Forbes Global 2000, který každoročně vytváří pořadí 2000 „největších“ obchodních společností světa na základě čtyř kritérií: zisku, aktiv, obratu a tržní hodnoty. V roce 2011 se v žebříčku umístilo 120 čínských a 57 indických firem. Nejúspěšnějšími čínskými podniky jsou: PetroChina (6. místo na světě), ICBC (7.), China Construction Bank (17.), Bank of China (21.), Sinopec China Petroleum (22.), Agricultural Bank of China (25.), China Life Insurance (68.), Bank of Communication (124.). Mezi indické společnosti s nejvyšším umístěním patří: Reliance Industries (121.), State Bank of India Group (136.), Oil & Natural Gas (172.), Indian Oil (243.).⁶⁵ Podobné hodnocení Fortune Global 500 posuzuje světové společnosti z hlediska obratu. V roce 2010 se mezi 500 společnostmi umístilo 46 čínských a 8 indických podniků⁶⁶.

⁶⁴ Čína: *Zahraniční obchod země*. Businessinfo. 2011.

⁶⁵ *World's biggest companies*. Global 2000. Forbes. 2011

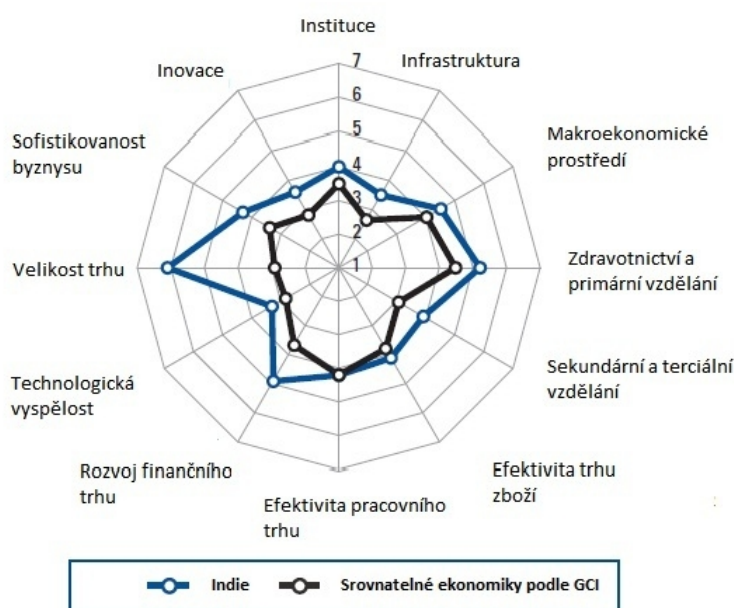
⁶⁶ *Fortune Global 500*. CNN Money. 2010.

4 Konkurenceschopnost

Cílem této kapitoly je provést rozbor základních faktorů, které ovlivňují postavení obou zemí na světových trzích. Pro porovnání pozice Indie a Číny byla použita data vycházející z analýzy konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra „Global Competitiveness Index Report“⁶⁷, která každoročně sestavuje žebříček jednotlivých zemí (celkem 139) v oblastech – institucí, infrastruktury, makroekonomického prostředí, vzdělanosti, trhu práce, finančního trhu, technologické vyspělosti, charakteristik podnikání a inovací.⁶⁸

Global Competitiveness Index - Indie

	Umístění	Úspěšnost
GCI 2010–2011	51	4,3
GCI 2009–2010 (z celkem 133 zemí)	49	4,3
GCI 2008–2009 (z celkem 134 zemí)	50	4,3
1. pilíř: Instituce	58	4
2. pilíř: Infrastruktura	86	3,5
3. pilíř: Makroekonomické prostředí	73	4,5
4. pilíř: Zdravotnictví a primární vzdělání	104	5,2
5. pilíř: Sekundární a terciární vzdělání	85	3,9
6. pilíř: Efektivita trhu zboží	71	4,1
7. pilíř: Efektivita trhu práce	92	4,2
8. pilíř: Rozvoj finančního trhu	17	4,9
9. pilíř: Technologická vyspělost	86	3,3
10. pilíř: Velikost trhu	4	6,1
11. pilíř: Sofistikovanost byznysu	44	4,3
12. pilíř: Inovace	39	3,6

Tabulka 8: Indie - Index konkurenceschopnosti GCI

Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s. 182

67 Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010

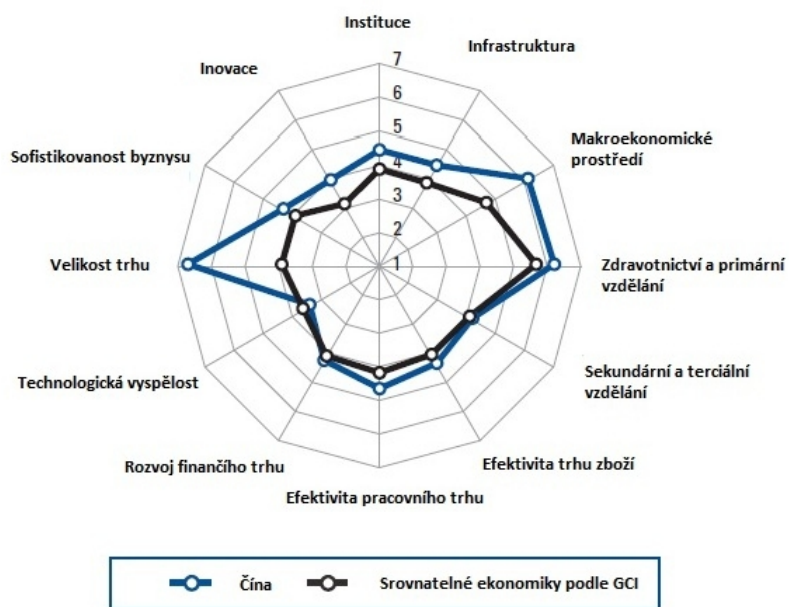
68 Jednotlivé kategorie jsou hodnoceny známkami 1 až 7, kde 1 představuje nejvyšší ohodnocení a 7 nejvyšší. Porovnání ekonomické výkonnosti Indie se srovnatelnými ekonomikami na obrázku č. 8 (černá čára) nemá velkou vypovídající hodnotu, neboť GCI report řadí Indii do kategorie nejzaostalejších zemí (společně s Bangladéši, Burkina Faso, Keňou, Nepálem, Zimbabwe, a dalšími). Kritériem Světového obchodního fóra pro přidělování jednotlivých zemí do tří hospodářsky výkonnostních skupin je HDP per capita a podíl vývozu primárních surovin na celkovém exportu zboží a služeb. Čína se nachází ve druhé skupině s Argentinou, Bulharskem, Kolumbií, Jordánskem, Mexikem, Rumunskem, JAR, a dalšími zeměmi (obrázek č. 9).

Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010 s. 10-11

Pozice Indie se jeví v porovnání s minulými lety jako stabilní. Její konkurenceschopnost je převážně založena na velikosti trhu (4. místo) a na oblastech finančního trhu (17.), sofistikovanosti byznysu (44.) a inovací (39.). Na druhé straně, Indie nedokázala vylepšit své mezinárodní postavení v základních pilířích konkurenceschopnosti. Ve kvalitě zdravotnictví a primárního vzdělání se řadí až na 104. místo na světě. Indie se potýká s vysokými výskyty přenosných onemocnění a s četnou dětskou úmrtností. Střední délka života je u indické populace o deset let kratší než v případě Brazílie a Číny. I přes výrazné zlepšení v nárůstu počtu zapsaných dětí v základních školách je kvalita těchto institucí na velmi nízké úrovni (98. místo). Slabým místem je rovněž vyšší vzdělání, které trpí malým množstvím studentů. V kategorii infrastruktury, klesla pozice Indie v porovnání s minulým rokem o celých deset příček. Jedná se o oblast, která vyžaduje výrazné zdokonalení; zejména, co se týče kvality silnic, přístavů a energetických soustav. Makroekonomické prostředí (73. místo) se vyznačuje dlouhotrvajícími rozpočtovými schodky, veřejným dluhem a vysokou mírou inflace. Trh práce je charakterizován rigiditou a nedostatečnou efektivitou (92. místo).⁶⁹

Global Competitiveness Index - Čína

	Umístění	Úspěšnost
GCI 2010–2011	27	4,8
GCI 2009–2010 (z celkem 133 zemí)	29	4,7
GCI 2008–2009 (z celkem 134 zemí)	30	4,7
1. pilíř: Instituce	49	4,4
2. pilíř: Infrastruktura	50	4,4
3. pilíř: Makroekonomické prostředí	4	6,1
4. pilíř: Zdravotnictví a primární vzdělání	37	6,2
5. pilíř: Sekundární a terciární vzdělání	60	4,2
6. pilíř: Efektivita trhu zboží	43	4,4
7. pilíř: Efektivita trhu práce	38	4,7
8. pilíř: Rozvoj finančního trhu	57	4,3
9. pilíř: Technologická vyspělost	78	3,4
10. pilíř: Velikost trhu	2	6,7
11. pilíř: Sofistikovanost byznysu	41	4,3
12. pilíř: Inovace	26	3

Tabulka 9: Čína - Index konkurenceschopnosti GCI

Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s. 128

⁶⁹ Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s. 29

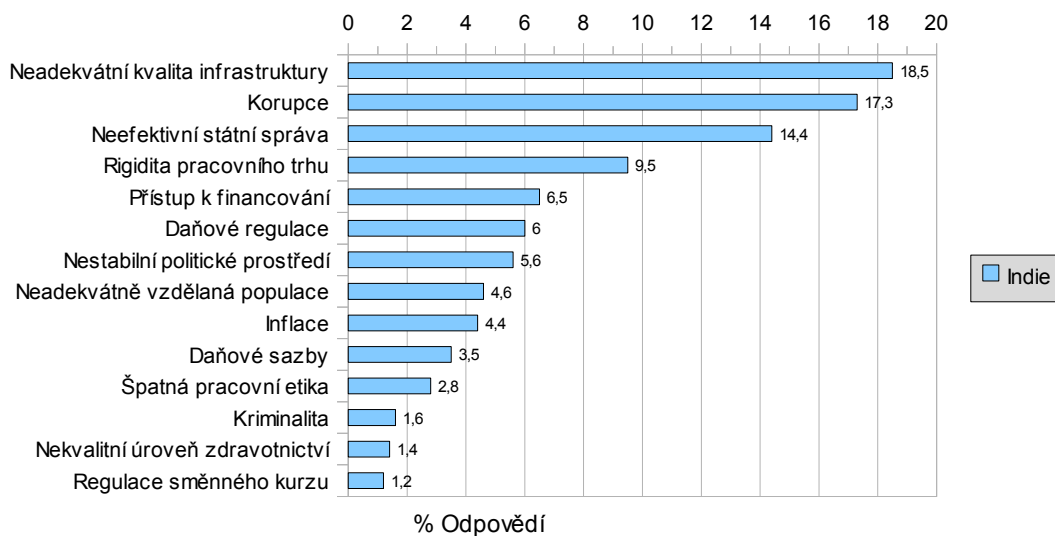
Čína je jedinou zemí skupiny BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína), která si v roce 2010 vylepšila své postavení v žebříčku konkurenceschopnosti, čímž zvýšila náskok před svými bezprostředními konkurenty. Hlavními výhodami čínské ekonomiky jsou velikost trhu, makroekonomická stabilita a relativně sofistikovaný a inovativní byznys. K výraznému pokroku došlo v kategorii finančního trhu, který dlouhodobě patřil mezi slabé články čínského hospodářství. Nárůst o 24 příček (na současné 57. místo) je výsledkem snadnějšího přístupu k úvěrům a efektivnějšího financování prostřednictvím bank, rizikového kapitálu a přímých investic. S touto oblastí také souvisí mírné zlepšení ve vnímání zdravoti bankovního sektoru (60. příčka). Technologická vyspělost Číny je oblastí, která již tradičně patří pod světový průměr (78. místo). I přes postupný nárůst uživatelů mobilních telefonů (více jak 100 milionů v roce 2009) a internetu (86 milionů) je za největší nedostatek tohoto sektoru stále považována slabá míra prostoupení informačních a komunikačních technologií na trh. Majitelé mobilních telefonů představují 50% celkové populace, zatímco uživatelé internetu 25%. Jako jedna z nejvíce kritizovaných oblastí bývá zmiňován trh práce. Přesto, že je podle žebříčku GCI relativně efektivní, trpí nedostatkem flexibility (96. místo).⁷⁰

Výše zmíněné nedostatky obou zemí dokreslují výsledky dotazníku Světového ekonomického fóra z roku 2010⁷¹, který zkoumá nejvíce problematické faktory obou zemí při provádění byznysu⁷² (grafy č. 10 a 11). Jednotlivé oblasti jsou interpretovány a analyzovány v následujících subkapitolách.

⁷⁰ *Global Competitiveness Index Report 2010-2011*. World Economic Forum. 2010. s. 29

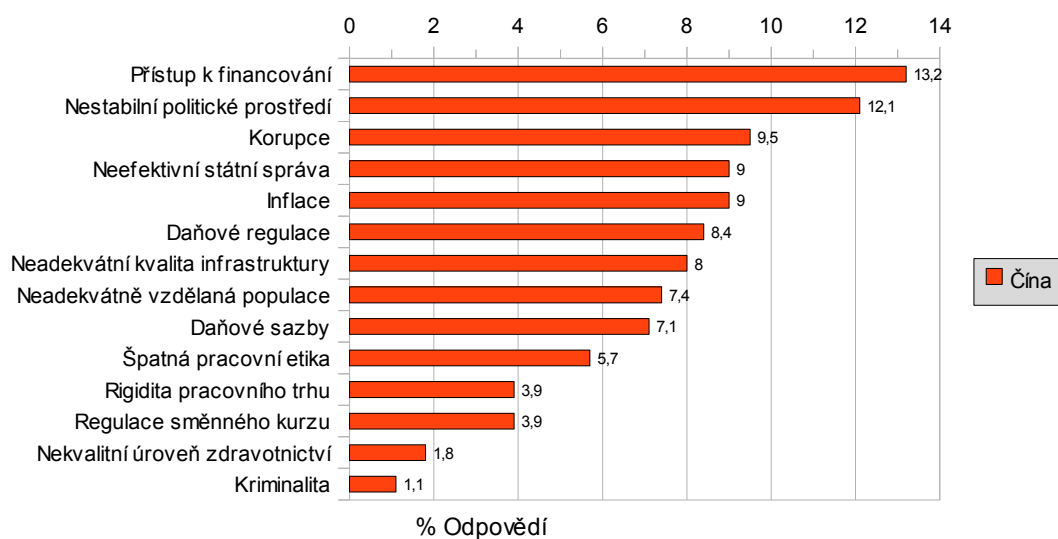
⁷¹ OECD. *Global Competitiveness Index Report 2010-2011*. 2011

⁷² Z nabídky 14 faktorů byly respondenti žijící v dané zemi tázáni, aby vybrali 5 činitelů, které nejvíce ohrožují byznys, a aby tyto činitele následně ohodnotili od 1 (nejvíce problematické) do 5. Sloupce těchto grafů ukazují odpovědi odvislé od jejich uspořádání.

Graf 10: Nejvíce problematické faktory při provádění byznysu, Indie

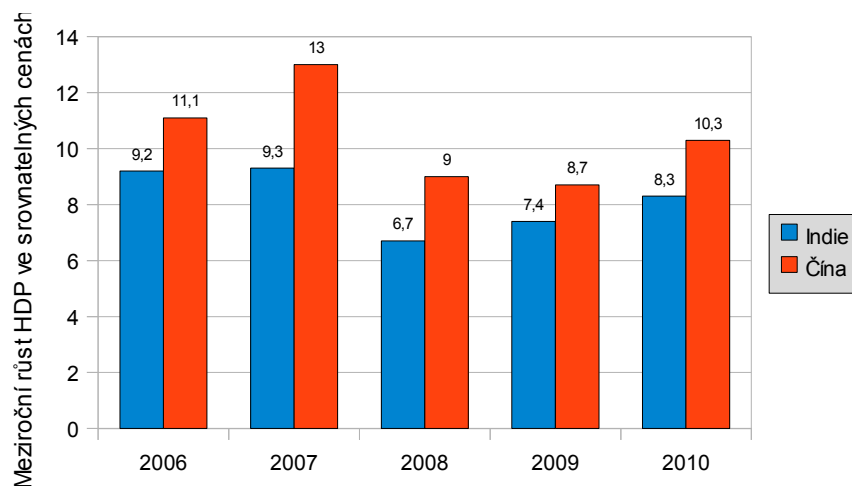
Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s 182

Graf 11: Nejvíce problematické faktory při provádění byznysu, Čína

Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s 128

4.1 Základní makroekonomické ukazatele

Graf 12: Meziroční růst HDP ve srovnatelných cenách, Čína a Indie

Zdroj: India GDP growth rate. India Central Statistical Organization. 2011.

China GDP growth rate. National Bureau of Statistics. 2011

4.1.1 Indie

V roce 2010 činilo tempo růstu indického HDP 8,3% (obrázek č. 12). Po ČLR zůstává Indie druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou na světě. Jak je patrné z následujících dvou tabulek, HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly činil v roce 2010 3400 USD⁷³. V porovnání s ČLR se jedná o poloviční hodnotu (tabulka č. 15 a 16). Dlouho přetrvávajícím problémem Indické ekonomiky je prudký růst míry inflace, která v roce 2010 činila 11,7%. Největší podíl na tomto nárůstu mají potraviny. Příčinou jejich zdražování je zejména neúroda z roku 2009. Od té doby dochází k prudkému nárůstu cen zemědělských plodin. Dalším důvodem je neefektivita vládní distribuce potravin. Ceny zeleniny rostly během roku 2010 o 100%, z toho cibule o 200%, brambory o 56%.⁷⁴

⁷³ Na grafech č. 13 a 15 jsou obě ekonomiky srovnávány se zeměmi: Taiwan, Thajsko, Jižní Korea, Singapur a Indonésie (černá čára).

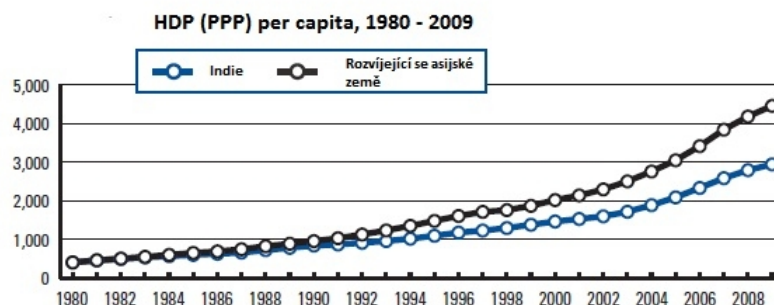
⁷⁴ Indie: Ekonomická charakteristika země. Businessinfo. 2011

**Základní
makroekonomické
ukazatele - Indie**

Populace	1 189 mil.
Růst HDP	8,30%
HDP per capita (PPP)	3 400 USD
Míra nezaměstnanosti	10,80%
Míra inflace	11,70%
Veřejný dluh	56,00%

Tabulka 14: Makroekonomické ukazatele. Indie. 2010

Zdroj: India – economic overview. CIA.gov. 2011.

Graf 13: HDP (PPP) per capita, Indie

zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s. 182

Z důvodů nezdravých veřejných financí byla roku 2003 založena instituce FRBM (Fiscal Responsibility and Budget Management), která vytvořila pravidla fiskální odpovědnosti jak na centrální, tak na lokální úrovni. Současně došlo k zavedení kontrolních mechanismů v hospodaření veřejných institucí a státních podniků.

Vlivem hospodářské krize došlo k útlumu řady průmyslových odvětví. Příjmy z daní a cel klesaly, zemědělcům byly prominuty části úvěrů, státním zaměstnancům rostly mzdy daleko nad průměrem soukromého sektoru, došlo ke zvyšování dotací na jídlo, hnojiva a ropné produkty. Deficit státního rozpočtu proto činil v roce 2008 10% HDP. Indická vláda začala deficit postupně snižovat na 6,8% v roce 2009 a 5,5% v roce 2010⁷⁵.

Indický daňový systém je přes množství reforem neefektivní. Celkové příjmy z daní představují pouze 16% HDP⁷⁶, což je v porovnání s vyspělými západními ekonomikami velmi nízký podíl (Velká Británie vybírá 34,3% HDP, Německo 37%, USA 24%). Složitý daňový systém s velkým počtem výjimek má nejen vysoké distorzní účinky na trh, ale také vytváří prostor pro rozsáhlé daňové úniky.

⁷⁵ India – economic overview. CIA.gov. 2011.

⁷⁶ India's tax-GDP ratio still less than half OECD's. Economic Times. 2011

4.1.2 Čína

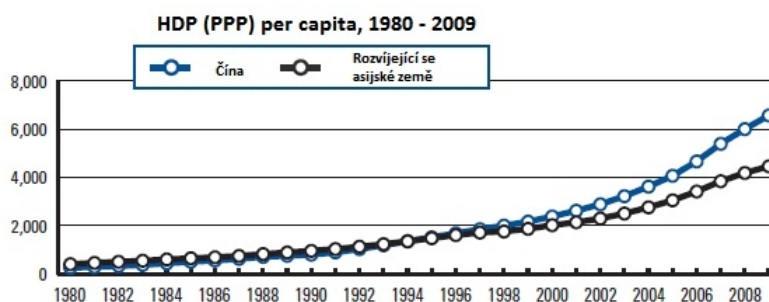
Čína se v roce 2010 stala druhou největší ekonomikou na světě. V roce 2009 se vlivem globální hospodářské krize snížila zahraniční poptávka po čínském exportu. Po více jak pěti letech dvouciferného růstu HDP zpomalilo jeho tempo v letech 2008 a 2009 pod 10% ročně. Čínská ekonomika se však díky masivnímu vládnímu stimulu a uvolněné úvěrové politice rychle vzpamatovala a v roce 2010 dosáhla 10,3% růstu HDP (tabulka č. 12).⁷⁷ Vzhledem k rozsahu finančních stimulů je třeba přistupovat k současnému růstu čínského HDP s rezervou. Důvěryhodnost čínských statistik bývá navíc kvůli nízké transparentnosti zpochybňována.

Základní makroekonomické ukazatele - Čína

Populace	1 336 mil.
Růst HDP	10,30%
HDP per capita (PPP)	7 400 USD
Míra nezaměstnanosti	4,30%
Míra inflace	5,00%
Veřejný dluh	17,50%

Tabulka 16: Makroekonomické ukazatele. Čína. 2010

Zdroj: China – economic overview. CIA.gov. 2011.

Graf 15: HDP (PPP) per capita, Čína

zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010. s 128

Na konci roku 2010 převýšila míra inflace tříprocentní vládní cíl a dosáhla hranice 5%. Nositel Nobelovy ceny za ekonomii Paul Krugman (2011)⁷⁸ vidí hlavní příčinu zvyšujících se cen ve vládní politice manipulace směnného kurzu. Čína záměrně podhodnocovala svou měnu, aby ponechala své mzdy a ceny na nízké úrovni a posílila tak svůj export. Krugman tvrdí, že tržní síly začaly vytvářet proinflační tlaky, které umělou konkurenční výhodu smazávají. Významnou roli sehrála právě expanzivní měnová politika vlády, která podněcovala státní banky k agresivnímu úvěrování.

⁷⁷ China GDP growth rate. [online] National Bureau of Statistics. 2011

⁷⁸ KRUGMANN. P. China Goes to Nixon. 2011

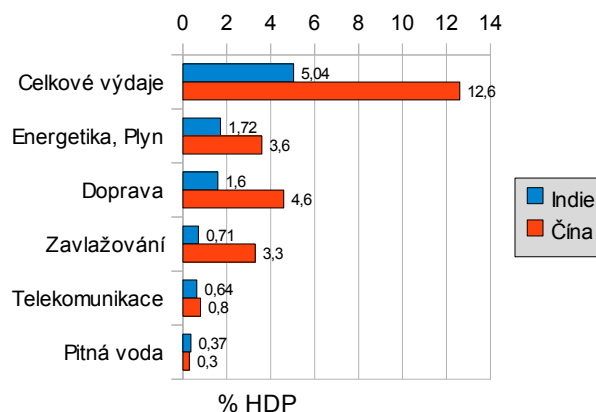
Nejvýznamnější položkou spotřebního koše jsou potraviny, jejichž ceny v listopadu 2010 meziročně stouply o 11,7%. Vzhledem k rostoucím nákladům na suroviny a hnojiva, projevujícím se nedostatkům vody a úbytkům zemědělské půdy nelze ve střednědobém horizontu předpokládat, že by se ceny zemědělských plodin v budoucnu ustálily. Ve snaze o kontrolu míry inflace navýšila vláda v minulém roce základní úrokovou sazbu a zvýšila podmínky pro kapitálovou přiměřenost (a to celkem šestkrát). Míra inflace přesto výrazně převyšuje úrokové míry bankovních depozit, jejichž výše je limitována na 2,75%.⁷⁹

Celkové výnosy z daní představují v současnosti 20% HDP. Většina daňových výnosů pochází z příjmů podniků, daň z příjmu fyzických osob se podílí pouze na 7% celkových výnosů. Vzhledem k tomu, že řada daňových zákonů není vymáhána, dochází podle oficiálních údajů k masivním únikům (více jak 1,2 miliard obyvatel neplatilo v roce 2006 žádnou daň).⁸⁰

4.2 Infrastruktura

Umístění v žebříčku GCI – Infrastruktura		
	Čína	Indie
Celková kvalita infrastruktury	72. místo	91. místo
Kvalita silnic	53	90
Kvalita železnic	27	23
Kvalita lodní dopravy	67	83
Kvalita letecké dopravy	79	71
Kvalita zásobování elektřinou	52	110
Dostupnost mobilních telefonů	111	118

Tabulka 18: Kvalita infrastruktury, Indie a Čína
Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010

Graf 17: Investice do infrastruktury 2005
Zdroj: GUPTA. P.; HASAN. R.; KUMAR. U. Big Reforms but Small Payoffs: Explaining the Weak Record of Growth and Employment in Indian Manufacturing. 2008.

⁷⁹ Čína: Ekonomická charakteristika země. Businessinfo. 2011

⁸⁰ EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 80-81

Jak je patrné z tabulky č. 18, Čína je na tom v oblasti infrastruktury výrazně lépe než Indie. Rozdíly ve kvalitě řady projektů jsou patrné zejména v dopravě, ať už se jedná o čínské vysokorychlostní vlaky, vícepruhové dálnice, letiště, apod. Při pohledu do nedaleké historie však měla Indie v mnoha parametrech navrch, např. na počátku 90. let disponovala daleko hustší železniční a dálniční sítí. Autoři Gupta, Hasan a Kumar (2008) připisují hlavní podíl čínského rozvoje dvěma faktorům, které spolu bezprostředně souvisí: politicko-institucionálnímu prostředí a vládním výdajům.⁸¹ Čínská vláda je na rozdíl od té indické daleko přímočařejší ve svých rozhodnutích. Vzhledem k faktu, že se jedná o vládu jedné strany, není limitována koaličním konsenzem. Za druhé, nemusí brát ohledy na ekologii, ochranu památek a práva svých občanů při případném vyvlastňování jejich majetku. Vládní výdaje do infrastruktury jsou v případě Číny dlouhodobě na vyšší úrovni. V roce 2005 převýšily čínské vládní investice do této oblasti více jak dvojnásobně investice indické (graf č. 17).

4.2.1 Energetika

V případě obou zemí je jak výroba elektrické energie, tak její distribuce v rukou podniků, které převážně spadají pod státní kontrolu. Čínská vláda provedla liberalizaci jednotlivých aktivit jak na lokální (v roce 1987), tak na celostátní úrovni (1997). Důraz je kladen na autonomii energetických společností, konkurenci mezi výrobci energie, tržně stanovené ceny distribuce a na přísnou kontrolu států nad platbami ze strany konečných spotřebitelů. Vzhledem k těmto faktorům, činil čistý příjem z akcií energetických společností 12% v roce 2007, což nadále vytváří podněty k investicím. V celém systému existuje pouze malé procento energetických ztrát. Ty mají převážně technický charakter a souvisejí s přenosovými soustavami (7% celkové produkce). Průmysl spotřebuje 3/4 celkové energie, zatímco zemědělství se společně se spotřebou domácností podílí na pouhých 14% spotřeby.

82

Celková výrobní kapacita elektrické energie Čínské lidové republiky činila v roce 2009

81 GUPTA. P; HASAN. R.; KUMAR. U. Big Reforms but Small Payoffs: Explaining the Weak Record of Growth and Employment in Indian Manufacturing. 2008

82 BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 4, pozice 814

960 GW. Zhruba 68% elektřiny pochází z fosilních paliv (zejména z uhlí), což má negativní dopady na životní prostředí a zdraví čínských obyvatel.⁸³ Světový podíl energie vyrobené z uhlí je přitom pouhých 29%. Podíl ropy na celkové spotřebě představuje 17,9%. Zbytek zdrojů tvoří zemní plyn (3,9%), vodní, atomová a větrná energie (7,8%).⁸⁴ V současné době disponuje ČLR šesti jadernými elektrárnami, které se nacházejí v provinciích Jiangsu, Zhejiang a Guandong. Vláda navíc schválila plán na výstavbu dalších 14 atomových elektráren s více jak 80 reaktory. Solární energetika hraje v Číně naprosto zanedbatelnou úlohu. Podniky nemají ekonomický zájem do tohoto odvětví své prostředky investovat, neboť solární elektrárny nejsou ziskovým byznysem a vláda nechce poskytovat subvence.

Výše zmíněné skutečnosti kontrastují s událostmi v Indii. V roce 2003 schválila indická vláda reformní legislativní balík Electricity Act of 2003. V něm se akcentuje plán na vytvoření konkurenčního prostředí a dosažení efektivity energetického sektoru prostřednictvím narušení monopolů společností oddělením výroby energie od její distribuce. Situace se však od roku 2003 výrazně nezlepšila, neboť regulatorní mechanismy nebyly uvedeny do praxe. Bardhan tvrdí, že z důvodů politických tlaků a populismu dochází ke značnému podhodnocování konečných cen elektřiny farmářům a domácnostem. Tyto dvě skupiny se přitom dohromady podílejí na více jak poloviční spotřebě elektrické energie. Cena energie pro průmyslovou výrobu je oproti Číně o 35% vyšší. V distribučních soustavách dochází k vysokým energetickým ztrátám. Ty souvisí převážně s krádežemi a nedodržováním obchodních závazků na jednotlivých úrovních (producent - distributor - konečný spotřebitel). Celkový úhrn energetických ztrát činil v roce 2004-2005 až 37% z celkového objemu produkce. Hospodářské ztráty podnikatelské sféry související s výpadky elektrického proudu jsou v Indii téměř šestkrát větší než v případě Číny. Z těchto důvodů nejsou investice do energetického odvětví výnosné, což nevytváří motivace pro rozvoj celého odvětví. Vlády spolkových států tak subvencují ztrátové společnosti, ať už přímo, formou půjček, či garancí úvěrů.⁸⁵

83 EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 176

84 Čína: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

85 BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 4, pozice 829

Výroba elektrické energie nedrží v Indii krok s růstem ekonomiky. Zatímco průměrný roční růst HDP činil mezi lety 1992 – 2004 6,4 %⁸⁶, průměrný roční růst výroby energie zaostával s 4,16%. Čím dál více dochází k nedostatku energie. Problémy lze vypořádat i v nedokonalém zásobování. Vzhledem k častému kolísání vysokého napětí je distribuce energie nestálá. Přerušované dodávky postihují zejména malé a střední podniky (velké podniky často disponují vlastními generátory) a vedou k závadám na jejich vybavení. Na základě studie účetní firmy KPMG z roku 2007, dochází v Indii v průměru k 17 odstávkám energie měsíčně (na rozdíl od Číny, kde jde v průměru o 5 odstávek).⁸⁷ Čínské energetické výpadky souvisejí zejména s nerovnoměrným geografickým rozmístěním uhelných elektráren a průmyslových oblastí.

Energetická výrobní kapacita Indie představuje 170 GW. V tepelných elektrárnách se vyrábí 63% energie, ve vodních elektrárnách 25%, v atomových elektrárnách 3%. Zbytek tvoří energie z obnovitelných zdrojů. Vzhledem ke zmiňovaným deficitům elektrické energie, plánuje indická vláda výstavbu až 8 termálních elektráren. Ministerstvo energetiky rovněž počítá s rozvojem jaderné energetiky, jejíž kapacita má být do roku 2030 navýšena na 63 GW.⁸⁸

4.2.2 Silniční doprava

V Číně je většina investic do silniční dopravy prováděna prostřednictvím lokálních vlád, ať už formou přímého financování, garancí bankovních úvěrů poskytovaných stavebním společnostem, tak skrze podniky se státním vlastnictvím. Soukromé financování silnic a dálnic nedosahuje více jak 10% z celkového objemu investic do této oblasti. Silnice jsou pro nákladní dopravu zatížené mýtem. Silniční poplatky patří mezi nejvyšší na světě (0,12-

86 Srovnatelné čínské statistiky nejsou zmíněny, neboť jejich důvěryhodnost je terčem kritiky řady expertů (viz. Kapitola Přístup k práci)

BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 829

87 *India energy outlook 2007*. KPMG. 2007

88 *Indie: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

0,21 USD za km), což vede k odklonu dopravy na železnici a vodu⁸⁹.

Na základě iniciativy „National Highway Development Project“ vzniklé na konci devadesátých let minulého století doznala výstavba silnic a dálnic v Indii zásadní změny. Hlavním cílem tohoto programu bylo zvýšení kvality infrastruktury a propojení měst s venkovskými oblastmi. Projekt NHDP zcela proměnil systém investic do silniční infrastruktury. Nadále již nedochází k přímému financování ze státního rozpočtu. Více jak dvě třetiny projektů jsou kryty ze státního fondu silnic a dálnic, jenž získává prostředky z výnosů spotřebních daní uvalených na pohonné hmoty. V souvislosti s fungováním NHDP došlo k zavedení spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem (tzv. P-P-P projekty). Na rozdíl od Číny, není na takto vybudované projekty uvaleno mýto. Vzhledem k absenci vybírání mýtného tak v Indii nedochází na rozdíl od Číny k odklání dopravy. Soukromí investoři jsou motivováni daňovými úlevami, dotacemi, či garantovanými ročními příjmy.

V současnosti je čínská dálniční síť⁹⁰ dlouhá přes 60 000 km (rok 2010), což je tolik, kolik mají Francie, Německo a Kanada dohromady. Více jich je pouze ve Spojených státech. Výrazný rozvoj v dopravní infrastruktuře lze doložit na údajích z roku 1988, kdy velikost dálniční sítě činila pouhých 100 km. Indie v této statistice se současnými 200 km dálnic a 10 000 km čtyřproudých rychlostních komunikací výrazně zaostává.⁹¹

Čínský národní systém silnic a dálnic se může pyšnit celkem 12 koridory, které spojují všechna města s počtem obyvatel nad 500 tisíc. Pět koridorů propojuje sever a jih země, sedm jich spojuje západ s východem. V současnosti čeká na silniční spojení 40 tisíc vesnic. Nejvíce se jich nachází na západní části Číny, kde na 56% území země připadá pouze 30% veškerých komunikací.⁹² Indická síť silnic a dálnic se skládá z propojení 4 významných měst: Nové Dillí, Chennai, Kalkata a Bombaj; 2 koridorů: východ-západ a sever-jih; a přípojek k přístavům. Oproti Číně nedisponuje Indie dostatečným množstvím tzv.

89 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 842

90 Vzhledem k rozdílnému systému členění silnic a dálnic v Indii a Číně je nutné kvůli vzájemnému porovnání sjednotit pojmy. Pod pojmem dálnice se rozumí vícepruhové, směrově oddělené pozemní komunikace s regulovaným přístupem vozidel a vyšší povolenou rychlostí.

91 *Indian road network 2011*. National Highways Authorities of India. 2011

BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 845

92 *Čína: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

„National Highways“, kde mohou auta dosahovat vyšších rychlostí než 100km/hod⁹³. Vesnické komunikace buď vůbec schází, nebo se nacházejí v žalostném stavu.

Korupce je častým jevem ve výstavbě komunikací u obou zemí. Nabývá podoby tiché obchodní dohody mezi vládním regulátorem a jednotlivými stavebními společnostmi v oblastech skupování pozemků, zajištění bankovních úvěrů, územního plánování, stanovení výše mytného (v případě Číny), dotací, apod. Ztráty související s korupcí jsou však těžce kvantifikovatelné. Na základě žebříčku Transparency International, zaujímá Čína ve vnímání korupce 78. místo na světě. Indie se nachází na 87. pozici.⁹⁴ Na horší postavení Indie poukazuje i srovnání CGI (tabulky č. 10, č. 18). Zmíněné výstupy těchto institucí jsou však pouze relativní a nelze z nich vyvodit konkrétní dopady na hospodářství.

4.2.3 Železnice

Čínský systém plánování a financování železnice je na rozdíl od výstavby silnic a dálnic značně centralizovaný. Přesto, že lokální autority mají omezené pravomoci, není tento sektor předmětem politických hrátek, neboť železniční společnosti byla udělena samospráva. Návratnost investice v oblasti výstavby železnic značně pokulhávají v porovnání s ostatními sektory infrastruktury. Od konce devadesátých let dochází k postupnému uvolňování regulací a orientaci na vytvoření tržního prostředí. Oproti Indii je kladen hlavní důraz na podporování konkurence a ohodnocování manažerů na základě dosažených hospodářských výsledků. V Číně je systém založen na manažerských kontraktech mezi ministerstvem a 14 regionálními železničními správami⁹⁵.

Železniční síť ČLR je s 91 000 km druhá nejdelší na světě, 45% tratě je již elektrifikováno.

⁹⁶ Stejně jako v silniční dopravě trpí Čína nedostatečnou železniční sítí v západním regionu země. Vláda si do roku 2020 stanovila ambiciózní plán, ve kterém chystá elektrifikovat až 60% železničních tratí, rozšířit síť na západě země a zmodernizovat veškeré tratě, aby na

93 Indie: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

94 *Corruption index 2010*. Transparency International. 2010

95 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 876

96 Čína: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

nich osobní vlaky dosahovaly rychlosti 200 km/hod a nákladní vlaky 125 km/hod.

Indie vychází z porovnání s Čínou jako poražená. Železniční síť je dlouhá 63 000 km. Elektrifikovaná část dosahuje 28%⁹⁷. Železnice je v rukách jedné národní společnosti, která vykazuje prvky zastaralého vybavení, nedokonalé údržby, nadbytečného množství pracovníků a nízké míry bezpečnosti a spolehlivosti (viz následující srovnání)⁹⁸.

- Průměrné množství přepraveného zboží v nákladní dopravě na 1 vagón je čtyřikrát větší než v Indii
- Průměrná výkonnost čínských zaměstnanců v nákladní dopravě je dvakrát vyšší
- V Indii připadne na zaměstnance polovina celkových výdajů rozpočtu drah (na rozdíl od čtvrtiny v Číně)
- V indexu výkonnosti dopravní přepravy Světové banky „Logistic performance index“⁹⁹ z roku 2010 obsadila Čína 27. místo, Indie 47.

4.2.4 Městská infrastruktura

V Číně je výstavba a údržba městské infrastruktury provozována samostatnými podniky pod záštitou městského zastupitelstva. Indická zkušenost je na rozdíl od té čínské odlišná. Jednotlivé projekty jsou zcela v rukou městských samospráv, které je provozují přímo, skrze své vlastní rezorty. Vzhledem k omezeným pravomocem výběru daní operuje zastupitelstvo pouze s omezenými prostředky a je tak závislé na financování ze strany státu (příjmy municipalit činily v roce 2002 pouhá 2,3% z celkových vládních rozpočtových příjmů). V ČLR připadá na lokální projekty více jak polovina celkových vládních výdajů, zatímco v Indii se jedná pouze o 5%¹⁰⁰. Proto není celá řada velkých indických měst

97 Indie: *Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

98 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 876-78

99 Logistic performance index je vypočítáván na základě celé řady faktorů: požadavky celní správy, kvalita obsluhy, čas dodávky, kvalita silnic/železnic, apod.

Logistic performance index – list of countries. World Bank. 2011

100 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 583

dostatečně technicky vybavena na to, aby mohla pokrýt zvyšující se potřeby obyvatel. Dostupnost vodárenských služeb je v Pekingu 24 hodinová. V případě Nového Dillí a Bombaje se jedná pouze o 4 až 5 hodin denně.¹⁰¹ Indická vláda si slibuje nápravu situace od programu Světové banky „National Urban Renewal Mission“, který má Ministerstvu pro místní rozvoj poskytnout finanční investice na infrastrukturní projekty. Peníze mají být posléze rozděleny jednotlivým státům, které je použijí na modernizaci dodávek vody, kanalizací a hygienických zařízení ve více jak 60 městech.

Ren a Weinstein (2009)¹⁰² vytvořili studii, ve které porovnávají rozdílné přístupy a výsledky městského rozvoje Šanghaje a Bombaje. Neuspokojivé výsledky indické metropole připisují omezené výkonné moci starostů, kteří nemají sílu k uskutečnění větších projektů a musejí složitě vyjednávat podporu s vládními představiteli. Další příčinou je ne hospodárnost jednotlivých provozovatelů služeb (jejichž ceny jsou kvůli politickým tlakům drženy na nízké úrovni), nedostatečné vyúčtování služeb a následné neplacení ze stran zákazníků.

4.2.5 Telekomunikace

Sektor telekomunikací je jedinou oblastí infrastruktury, ve které dokázala udržet Indie s Čínou tempo. Na rozdíl od svého konkurenta, kde stále dominují státní podniky, dokázala indická vláda liberalizovat trh s telekomunikacemi. Stát si pouze udržuje kontrolu nad operátory pevných linek (85% podléhá veřejnému sektoru). V oblasti mobilních operátorů úspěšně privatizovala své podniky a snížila bariéry vstupu na trh. Zavedla nižší licenční poplatky a vyšší povolený podíl majetkové účasti zahraničních firem (na současnou hranici 74%). Vzhledem k těmto faktorům klesly firmám náklady, což jednak umožnilo technologický rozvoj tohoto odvětví, tak dostupnost mobilních telefonů a internetové připojení střední třídě. Ve skupině mobilních operátorů tak dominuje soukromý sektor (79%)¹⁰³.

101 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 881

102 WEINSTEIN L.; REN. X. *The Changing Right to the City: Urban Renewal and Housing Rights in Globalizing Shanghai and Mumbai. City and Community 2009*, roč. 8. č. 4. s. 407- 432.

103 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 4, pozice 890

V ČLR je telekomunikační průmysl ovládán třemi státními podniky: China Telecom, China Unicom a China Mobile. Tyto společnosti se podílejí jak na trhu mobilních telefonů, tak na trhu pevných linek. Pod tlakem Světové obchodní organizace je čínská vláda postupně nucena uvolňovat protekcionistická opatření na tomto poli. Spolupráce se zahraničními investory je možná pouze ve formě joint venture. Od roku 2005 je zahraničním subjektům povoleno investovat do internetových služeb až do výše 50% majetkové účasti, do mobilního sektoru v 17 největších čínských městech do výše 49% a do pevných linek v Pekingu, Šanghaji a Kantonu do výše 25%.¹⁰⁴

Ve statistice počtu telefonních uživatelů (jak mobilních telefonů, tak pevných linek) na sto obyvatel vede Čína se 74 uživateli, Indie se 34 uživateli výrazně zaostává. Počet uživatelů internetu v obou zemích každým rokem stoupá o několik procent. V roce 2010 připadlo na sto obyvatel ČLR 23 uživatelů internetu, v případě Indie se jednalo o 9 uživatelů¹⁰⁵.

104 *Čína: Ekonomická charakteristika země*. Businessinfo. 2011

105 *China – national statistical data*. Trading economics. 2011

India – national statistical data. Trading economics. 2011

4.3 Vzdelanost

Umístění v žebříčku GCI – Vzdělání, Technologie, Inovace

	Čína	Indie		Čína	Indie
Kvalita základních škol	35. místo	98	Uživatelé internetu	77	118
Zápis do základních škol	7	95	Transfer technologií skrze přímé zahraniční investice	80	28
Zápis do středních škol	92	108	Kapacity k inovacím	21	33
Zápis do vysokých škol	88	101	Kvalita výzkumných středisek	39	30
Kvalita vzdělávacího systému	53	39	Privátní prostředky na vědu/výzkum	22	37
Výsledky v matematice a vědních oborech	33	38	Spolupráce univerzit a byznysu na vědě/výzkumu	25	58
Přístup k internetu ve školách	22	70	Role vlády jako zprostředkovatele technologií	12	76
Dostupnost vědeckých zařízení	50	51	Availability of scientists and engineers	35	15
Přístup k nejnovějším technologiím	94	41	Počet vydaných patentů	51	59
Vybavenost firem	61	39			

Tabulka 19: Vzdělání, Technologie, Inovace, Indie a Čína, GCI

Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum. 2010.

Kulturní revoluce Mao Ce-Tunga, která byla zahájena v roce 1966, měla na čínský vzdělanostní systém devastující efekt (zejména na vysoké školství). Indické výsledky v této oblasti však nebyly o mnoho lepší. Země se paradoxně nacházela po dlouhou dobu na stejné hospodářské úrovni jako její soused. V roce 1982 trpěla polovina indické populace negramotností (v Číně šlo „pouze“ o jednu třetinu), přičemž méně jak 3% populace měla univerzitní vzdělání (v Číně 1%)¹⁰⁶.

Studie Child Care and Youth Development¹⁰⁷ (2010) tvrdí, že kvalita primárního školství je základním předpokladem pro rozvoj vzdělanosti v pozdějším věku a výrazně napomáhá k prohlubování sociální integrace obyvatelstva. Indie vykazuje dlouhodobé nedostatky v dostupnosti základního vzdělání a školní docházce (tabulka č. 19). V kategorii zápisů do základních škol zaujímá ve světovém žebříčku GCI až 95. místo (Čína 7.), v hodnocení jejich kvality 98. místo (Čína 35.).

¹⁰⁶ BARDHAN, P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 4, pozice 1604

¹⁰⁷ CHILD CARE AND YOUTH DEVELOPMENT. Do Effects of Early Child Care Extend to Age 15 Years? 2010

Z následující tabulky je patrné, že podíl negramotných lidí na celkový počet obyvatel je v Indii více jak třikrát vyšší (26%) než v Číně (8%). U žen je tento rozdíl více patrný - 35% v případě Indie, 12% v Číně. Ve statistice negramotnosti mladistvých je na tom Indie dokonce mnohem hůře než některé africké země. Ve věkové skupině od 25-29 let je procento negramotných Číňanů zanedbatelné. Indie se na druhé straně potýká s 30% negramotností.¹⁰⁸

Vybrané ukazatele OSN (2007)

	Čína	Indie
Umístění v žebříčku vzdělanosti OSN	92.	134.
Gramotnost obyvatel	92,0%	74,0%
Gramotnost mužů	96,0%	82,0%
Gramotnost žen	88,0%	65,0%
Populace se středním a vyšším vzděláním	38,4%	22,0%
Studenti zapsaní na vysokých školách	22,1%	13,5%

Tabulka 20: Vybrané ukazatele OSN v oblasti vzdělanosti, údaje z roku 2007
Zdroj: Human Development Index Report 2010. OSN. 2011

V Indii dokončila v 15 letech osmiletou povinnou školní docházku pouze polovina dětí. Školní docházka je v případě bohatších dětí o 50% vyšší než u dětí chudších. Podle analýzy Child Care and Youth Development, dávají chudší studenti přednost práci před vzděláním. Dívky často preferují péči o domácnost, aby tak umožnili svým matkám zapojit se do pracovního procesu¹⁰⁹.

V obou zemích je financování do vzdělání decentralizované, což vytváří složitou situaci pro lokální vlády, které se potýkají s nedostatkem financí. V Indii se diskrepance mezi příjmy lokálních vlád a zvyšujícími se výdaji promítá do deficitů státních rozpočtů. V případě Číny dochází k postupnému zvyšování školských poplatků. Školné vrostlo ze 4%

¹⁰⁸ Human Development Index Report 2010. OSN. 2011

¹⁰⁹ CHILD CARE AND YOUTH DEVELOPMENT. Do Effects of Early Child Care Extend to Age 15 Years? 2010

(1991) celkových výdajů na vzdělání na 19% (2004).¹¹⁰ Vysoké poplatky znesnadňují chudší skupině obyvatel přístup ke vzdělání (zejména na venkově), což vede k prohlubování sociální nerovnosti.

Z hodnocení Times Higher Educational Ranking¹¹¹ (2011), který obsahuje žebříček sta nejlepších vysokých škol z hlediska jejich reputace a výkonu, se může Čína chlubit 2 univerzitami (Peking University, Tsinghua University) a Indie jednou (Indian Institut of Science).

V oblasti objemu vládních investic do vědy a výzkumu (R&D) se Čína řadí za Spojenými státy a Japonskem na třetí místo. Podíl čínských vládních výdajů na HDP se během deseti let zdvojnásobil na úroveň 1,5% (rok 2007); zatímco indické vládní investice dlouhodobě stagnují na 0,7%.¹¹² Pozitivní výsledky na poli vědy a výzkumu neunikly pozornosti zahraničních nadnárodních firem. Podniky typu Microsoft, Intel, Pfizer, Applied Materials, Boeing, Cisco Systems rozšiřují své obchodní aktivity do obou zemí. Důvodem jsou zejména dostupné kapacity k inovacím (Čína: 21. místo na světě v žebříčku GCI; Indie: 33.) a kvalita výzkumných středisek (Čína: 39. místo; Indie: 30.). Indie navíc těží ze své orientace na sektor telekomunikačních služeb, který generuje velké množství technicky zaměřených pracovníků. Právě v ukazateli Inovačního pilíře GCI „Availability of scientists and engineers“, který zkoumá, jak snadné je pro firmy nalézt na trhu kvalifikované pracovníky v technických oborech, si drží Indie 15. místo na světě (Čína je 35.).

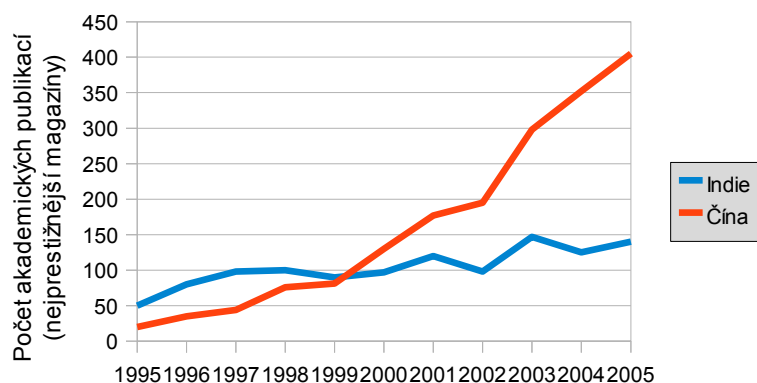
Na základě projekcí World Intellectual Property Organization z roku 2010 se Čína v příštích pěti letech stane zemí s nejvíce vydanými patenty na světě. V roce 2008 dosahoval počet vydaných patentů v Číně hodnoty 203 481, v Indii bylo vydáno 36 812 patentů. V počtu publikovaných akademických prací (uverejňených v nejprestižnějších vědeckých magazínech) čínští autoři vysoce převyšují autory indické (viz graf č. 21), Čína se rovněž podílí 7% na celkové celosvětové produkci všech vědeckých publikací (s 57 000 články),

110 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 8, pozice 1601

111 *The top 100 universities 2010*. [online] Times Higher Educational Ranking. 2011

112 GUPTA. P.; HASAN. R.; KUMAR. U. *Big Reforms but Small Payoffs: Explaining the Weak Record of Growth and Employment in Indian Manufacturing*. 2008

zatímco Indie dosahuje na 2%.¹¹³ V souvislosti s množstvím vydaných publikací se nabízí otázka, zda-li jejich kvantita vede k patřičné kvalitě.

Graf 21: Počet akademických publikací uveřejněných v nejprestižnějších vědeckých magazínech. 2005

Zdroj: MERILL. S.; TAYLOR. D.; POOLE. S. The Dragon and the Elephant: Understanding the Development of Innovation Capacity in China and India: Summary of a Conference. 2010 s. 6

Obě země se snaží vynakládat více prostředků ze státního rozpočtu na programy vzdělávání a růstu konkurenceschopnosti. Vzhledem k vyšším rozpočtovým možnostem a dlouhodobému plánování se jeví čínská cesta jako ambicióznější. Indické snahy narážejí zejména na přebujelou byrokracii, vysokou míru korupce, slabé pravomoci místních samospráv, a nedostatek financí na lokální úrovni.

Čínská vláda se na rozdíl od té indické nepohybuje ve volebních cyklech. Přemýšlí v horizontech několika desítek let. Konzultanti v oblasti vědy a výzkumu Jiří Čermák a Martin Grmela¹¹⁴ (2011) vidí v čínském systému řadu úskalí, která pramení zejména z rigidního státního řízení. Vláda klade velký důraz na množství a nehledí tolik na obsah (viz. údaje o vydaných patentech a uveřejněných publikacích). Riziko také spatřují v odchodu čínských vědeckých pracovníků do zahraničí. Genialita se podle nich nedá udržet v

113 SCIDEV. China surges, India lags in R&D spending. 2010

World intellectual property indicators. WPO. 2010. s. 6-8

MERILL. S.; TAYLOR. D.; POOLE. S. The Dragon and the Elephant: Understanding the Development of Innovation Capacity in China and India: Summary of a Conference. 2010. s.6

114 ČERMÁK. J., GRMELA. M. Věda a výzkum 21. století. 2011

systému vlády komunistické strany, která omezuje lidské svobody.

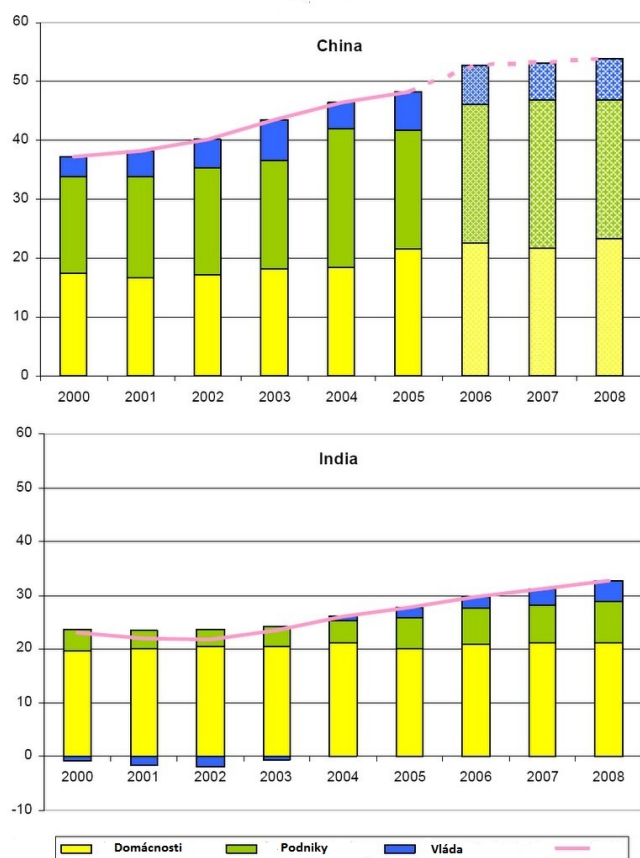
4.4 Finanční trh

4.4.1 Úspory, investice

Jak Čína, tak Indie, vykazují v rámci porovnání s ostatními zeměmi s podobnými výsledky HDP na obyvatele vysoké míry úspor. Čínská míra hrubých národních úspor je nejvyšší na světě. V roce 2010 činila 54%. Indická míra hrubých národních úspor dosahovala 38%¹¹⁵, což je mnohem více než u řady bohatších zemí Střední a Jižní Ameriky.

Financování investic obou zemí je primárně závislé na domácích úsporách, které jsou tvořeny vládou, domácnostmi a podnikatelskou sférou. Z pohledu na strukturu národních úspor obou zemí (viz obrázek níže) je patrné, že významnou položku celkových úspor představují domácnosti, které se prostřednictvím bankovních vkladů podílejí na financování všech sektorů ekonomiky.

¹¹⁵ *India – national statistical data*. Trading economics. 2011
China – national statistical data. Trading economics. 2011

Graf 22: Struktura hrubých národních úspor

Zdroj: China, India – national statistical data. Trading economics. 2011

Hlavní příčina vysoké míry spoření čínských domácností pramení z absence adekvátní sociální politiky státu a systému zdravotního pojištění. Výše státních důchodů zdaleka nepokrývá potřeby obyvatel ve stáří (zejména těch pracujících na vesnicích). Lidé si proto ukládají část své mzdy do bank, aby měli ve stáří dostatečné prostředky na běžné výdaje. Dalším důvodem je hustá síť bankovních poboček a poštovních úřadů. Snadná dostupnost finančních institucí podporuje spoření občanů ve venkovských oblastech, kteří si vzhledem k nižšímu sociálnímu zabezpečení naspoří mnohem více než lidé ve městech.

Pozitivní roli v nárůstu spoření sehrály reformy z devadesátých let, které vytvořily pro své obyvatele investiční možnosti (privatizace bytů, akciové společnosti, apod.). Na druhé straně, stropy uvalené na úroky deposit motivaci čínských obyvatel ke spoření spíše

utlumily. K vysoké míře úspor domácností také přispěl pozitivní demografický trend v minulých dekádách. V případě ČLR se bude podíl ekonomicky aktivní populace na celkovém počtu obyvatel v následujících letech snižovat. Lidí v důchodovém věku bude přibývat (více subkapitola Demografický vývoj). Okolnosti je budou nutit vybírat si své úspory z bank, aby tak pokryli své základní potřeby. Přesto, že bude negativní demografický trend mírněn tradičně silnou rodinnou solidaritou, bude celková míra čínských národních úspor v budoucnu pravděpodobně klesat.

Úspory podniků rostly v minulé dekádě závratným tempem. V ČLR již dokonce převýšily úspory domácností. Příčinou jsou zejména zvyšující se příjmy firem, které vyplácejí svým akcionářům velmi nízké dividendy. Spoření indických firem je na mnohem nižší úrovni než v Číně, dosahuje necelých 10% hrubých národních úspor.

Čínská míra vládních úspor je v porovnání se světovým průměrem vysoká (6%). Díky vysoké míře úspor není země závislá na financování svých projektů ze zahraničních zdrojů. Vláda si nemusí půjčovat peněžní prostředky v zahraničních měnách, čímž nehrozí opakování krize z konce 90. let, která postihla Jižní Koreu, Thajsko a Indonésii. Indická míra vládních úspor za poslední léta vzhledem k negativnímu vývoji veřejných financí stagnuje. Ze stejného důvodu klesá za posledních dvacet let míra vládních investic, což má přímou vazbu na rozvoj infrastruktury jak ve městech, tak na venkově.

Míra investic ČLR je hlavním zdrojem celkového růstu hospodářství¹¹⁶. V roce 2010 dosahovala 47,8%. Tvorba hrubého fixního kapitálu meziročně rostla 27,7% v roce 2003, 26,8% v roce 2004, 26% v roce 2005 a 24% v roce 2006.¹¹⁷ Přesto, že dochází k postupnému poklesu, rostly investice dvojnásobným tempem než HDP. Bill Emmot¹¹⁸ poukazuje na zvyšující se neefektivitu alokace kapitálu, kterou dokládá na vztahu mezi růstem investic a HDP. Na základě jeho propočtů by tempo hospodářského růstu mělo dosahovat minimálně 15%.

¹¹⁶ Otázky vzbuzuje metodika výpočtu míry investic, neboť tento údaj zahrnuje položky, které by do této kategorie v jiných zemích nespadaly.

¹¹⁷ *China – national statistical data*. Trading economics. 2011

¹¹⁸ EMMOT. B. *Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade*. 2009. s. 60

Většina investic je financována z vlastních příjmů podniků (více jak 50%) a z bankovních půjček (25%). Přímé zahraniční investice se v roce 2005 podílely pouze na 4% celkových investic. V posledních letech došlo k přesunu struktury vlastnictví fixního kapitálu v Číně. V devadesátých letech se státem vlastněné podniky podílely na více jak 2/3 fixního kapitálu. V roce 2005 byl stejný podíl fixního kapitálu (2/3) ve vlastnictví soukromých společností.¹¹⁹

Indické soukromé podniky procházejí pozitivním vývojem. Jejich podíl na fixních investicích se za minulých dvacet let zdvojnásobil na 40% (2005)¹²⁰. Na druhou stranu tento údaj nelze považovat za příliš spolehlivý. Vzhledem k tomu, že se soukromý sektor podílí pouze na 10% hrubého domácího produktu Indie, si lze těžko představit, že by reprezentoval nejrychleji rostoucí segment v oblasti domácích investic.

4.4.2 Bankovní trh

Umístění v žebříčku GCI – Finanční trh		
	Čína	Indie
Dostupnost finančních služeb	71	45
Cenová dostupnost služeb	44	38
Financování prostřednictvím akciového trhu	52	10
Přístupnost k úvěrům	51	39
Dostupnost rizikového kapitálu	27	31
Kapitálové restrikce	123	75
Zdraví bank	60	25
Kvalita finančního práva	60	20

Tabulka 23: Žebříček GCI, Finanční trh

Zdroj: *Global Competitiveness Index Report 2010-2011*. World Economic Forum. 2010

Finanční systémy obou zemí jsou primárně v rukou státu, které vlastní většinu bankovních akcií. V Číně je státní kontrola finančního systému mnohem dominantnější. Stát vlastnil v roce 2004 83,5% bankovních aktiv (v případě Indie šlo o 75%).¹²¹ Úvěrování je zprostředkováno přes čtyři státní komerční banky, které jsou pod přímým dohledem banky

119 BARNET. S; BROOKS. R. What's Driving Investment in China? 2006

120 BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 5, pozice 1002

121 BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 5, pozice 1071

centrální. Více jak dvě třetiny objemu půjček je poskytováno státním podnikům, což je více než ve většině rozvojových zemích.

Ziskovost čínských bank je pod celosvětovým standardem. Namísto finančních profesionálů se management často skládá z politiků a úředníků. Za největší úskalí čínského bankovního systému je považován podíl špatných úvěrů. Na základě oficiálních statistik činil tento údaj v roce 2000 22,5%, v roce 2005 7,3% a v roce 2009 4,5%. Nejhorší hospodářské výsledky vykazují malé komerční banky operující na venkově. Jejich podíl špatných úvěrů dosahoval v roce 2009 23%. Komunistická strana má tendenci tyto údaje podhodnocovat. Záměrně používá odlišnou metodiku, aby vytvořila iluzi o zdravém bankovním sektoru¹²². Bardhan odhaduje, že pravá výše špatných úvěrů bude ve skutečnosti o 2/3 vyšší než je avizováno.¹²³

Banky jsou během hospodářské krize nuceny poskytovat úvěry mnohem razantněji než v předchozím období, což bude procento špatných úvěrů nadále navyšovat. Poté, co dostanou pokyn půjčovat, nemají na vybranou. Tuto skutečnost dokumentuje ukazatel objemu úvěrů v ekonomice, který meziročně (září 2008-2009) vzrostl o 39% HDP na celkovou úroveň 140% HDP; objem měnové zásoby M2 zároveň vzrostl o 29,8%¹²⁴. Mimo bankovní sektor má vláda značný vliv nad státními podniky, které může přinutit k rychlé a cílené investici. Podniky vlastněné (či řízené) členy komunistické strany mají také vyšší šanci získat půjčku než ostatní společnosti. Proto velké banky mnohdy půjčují své peníze klientům, kteří v minulosti nesplatili své předchozí závazky. Cena peněz tak není určována na základě rizika, nabídky a poptávky.

Indie patří k zemím s nejdražším finančním zprostředkováním na světě. Soukromé podniky platí v porovnání s Čínou téměř dvojnásobné úrokové sazby. Reforma bankovního systému vedla k přehodnocení pravidel, která se týkají kapitálových rezerv, klasifikace aktiv a zajištění poskytnutých půjček. Výbor pro finanční dohled přistoupil na kritéria Basel II,

122 Mezi špatné půjčky počítá pouze ty, kde dlužník vyhlásí bankrot. Statistika nepočítá aktiva převedená do nově vzniklé konsolidační banky, apod.

123 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 5, pozice 1071-74

124 KOHOUT. P. *Čínský zázrak a Mladá Boleslav*. 2009.

což přineslo pozitivní výsledky v oblasti kapitálové přiměřenosti bank. Indické banky poskytují úvěry ve výši 60% přijatých vkladů. V případě čínských bank činí tento podíl 130%¹²⁵. Od roku 2003 již nemá centrální banka možnost podílet se na monetizaci státního dluhu přímým skupováním vládních dluhopisů. Procento nesplacených úvěrů se nevymyká světovému průměru. Dosahuje stejné úrovně u privátních a státních bank. Jedinou výjimkou byl rok 2010, kdy vláda prostřednictvím státu vlastněných bankovních institucí odpustila řadě zemědělců splácení jejich úvěrů.

Vývoj míry spotřeby obou zemí značně zaostává za růsty příjmů jednotlivých hospodářských subjektů. Jak malé podniky, tak domácnosti, mají velmi omezený přístup k úvěrům. Situace se však v posledních letech zlepšuje. Dochází k přehodnocení úvěrové politiky finančních institucí a k rozšiřování celé řady bankovních produktů: od hypoték po maloobchodní úvěry.

V Indii jde z celkové výše poskytnutých bankovních úvěrů pouze 7% domácnostem a 13% malým soukromým podnikům.¹²⁶ Hlavním argumentem pro znárodnění indických bank v roce 1969 byla pomoc ve financování právě těchto subjektů. Jak je patrné z historického vývoje, státní účast v bankovním sektoru výše zmiňovanému problému nijak nepomohla. Management státních bank vědomě neplnil vládní nařízení a vyvaroval se agresivnímu úvěrování, aby tak předešel případným hospodářským ztrátám.

4.4.3 Trh akcií a obligací

Indické finanční reformy 90. let přinesly řadu změn v obchodování s akciemi: otevřeli trh novým subjektům a zprůhlednily pravidla stanovení cen. V roce 1994 byla založena Národní burza (National Stock Exchange), která se stala, co se do výše tržní kapitalizace týče, třetí největší burzou na světě. Národní burza je pro soukromé podniky hlavním zdrojem získávání kapitálu. Soukromý sektor se podílí na 70% všech transakcí akciového trhu¹²⁷.

125 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 5, pozice 1075

126 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 5, pozice 1078

127 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 5, pozice 1098

V Číně je financování podniků je zajišťováno primárně prostřednictvím bank. Akciový trh hraje mnohem menší roli (Čína: 52. místo na světě v žebříčku GCI; Indie: 10.). Stává se místem pro spekulativní obchodování, které je často spojováno s insider tradingem. V objemu kapitalizace trhu zaujímá 15. místo na světě. Na rozdíl od Indie je hlavním regulátorem a provozovatelem vláda. Ta má v plné kompetenci přidělování licencí jednotlivým podnikům. Vzhledem k tomu, že preferuje své vlastní společnosti, je 80% subjektů na trhu státních. Účast malých a středních podniků je naprosto zanedbatelná¹²⁸.

Trh obligací je v případě obou zemí velmi nevyvinutý. Příčinami jsou neprůhledná prostředí a nejasné podmínky týkající se dokumentace cenných papírů. V Indii musí být 90% aktiv penzijních fondů a 50% aktiv fondů životního pojištění drženy ve vládních dluhopisech. Tento konzervativní přístup ze strany vlády je hlavním důvodem, proč je poptávka po firemních obligacích daleko nižší než v případě bohatších zemí. Celkový počet nesplacených dluhopisů představoval na indickém trhu v roce 2005 1,5%. Čína patří s 1% k nejmenším trhům obligací v Asii.¹²⁹

Indický finanční systém je v porovnání s Čínou více vyvážený s větší diverzifikací poskytovaného kapitálu. Banky nejsou tolik zatíženy špatnými úvěry. V kategorii zdraví bank zaujímá Indie v žebříčku GCI 25. místo na světě, Čína je na 60. místě (tabulka č. 23). Na druhou stranu, bankovní sektor zcela ignoruje financování malých podniků. Pro domácnosti a malé podniky je hlavním zdrojem financování neformální sektor.

128 EMMOT, B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 64

129 BARDHAN, P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 5, pozice 1110

4.5 Trh práce

Umístění v žebříčku GCI – Trh práce

	Čína	Indie
Kooperace zaměstnanec - zaměstnavatel	58	49
Flexibilita mezd	56	61
Snadnost nabírání/propouštění	62	89
Mzda a produktivita práce	15	61
Odliv „mozků“	37	34
Zapojení žen do prac. procesu	23	128

Tabulka 24: Žebříček GCI, Trh práce

Zdroj: *Global Competitiveness Index Report 2010-2011*. World Economic Forum. 2010

Současný pracovní zákoník Indie znemožňuje velkým společnostem propustit své zaměstnance (dokonce i v případě negativních hospodářských výsledků), či jen změnit jeho pracovní náplň. Restrikce se také týkají najímání pracovníků na krátký pracovní úvazek. Tyto skutečnosti demotivují podniky v nabírání nových zaměstnanců a brzdí zakládání nových (a rušení starých) firem. Insolventní podnik nemůže bez souhlasu vlády opustit byznys. Vláda se často snaží udržet společnost v chodu, i za cenu státních subvencí.¹³⁰ Jak je patrné z tabulky č. 24, ve snadnosti nabírání/propouštění zaměstnanců má Indie značné rezervy (89.místo na světě v hodnocení GCI).

V Indii neexistuje zákoník práce. Veškeré podmínky zaměstnávání jsou vytyčeny 13 jednotlivými zákony. Indické odborové organizace se staví vůči jakékoliv reformě pracovního trhu nepřátelsky. S vyšší flexibilitou pracovního trhu by zaměstnanci přišli o současné sociální jistoty. Nepopulární opatření tohoto druhu jsou proto na indické politické scéně těžko prosaditelné. Odbory však reprezentují pouze malou část zaměstnanců, 90% z nich pracuje v neorganizovaném sektoru. K založení odborové organizace stačí 7 zaměstnanců v podniku.¹³¹ Vzhledem ke snadnosti založení odborové organizace je jejich vyjednávací síla roztržena.

V Číně je politika zaměstnanosti decentralizovaná. Podpora v nezaměstnanosti byla

¹³⁰ BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 518

¹³¹ BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 2, pozice 519-520

zavedena koncem 90. let. Je však plně v režii jednotlivých provincií a municipalit. Zaměstnavatelé daleko větší manévrovací prostor v nabírání/propouštění svých zaměstnanců (62. místo v hodnocení GCI). Oficiálně existuje pouze jedna odborová organizace, která je však plně pod kontrolou komunistické strany. Místo, aby se zasazovala o práva všech zaměstnanců, činí naprostý opak. Staví se proti zvyšování mezd, aby tak udržela kola čínské ekonomiky v chodu. Model založený na levné pracovní síle je pro komunistickou stranu jasnou prioritou. Poté, co na počátku roku 2011 došlo k úspěšné stávce zaměstnanců automobilové společnosti Honda¹³², začala strana přehodnocovat svou politiku. Mary Gallagher¹³³ (2011), expertka na čínské pracovní právo z Michiganské Univerzity, poukazuje na historické vazby. Komunistická strana se roku 1949 dostala k moci kvůli schopnosti mobilizovat dělnickou třídu. Ztráta jejich podpory představuje pro legitimitu strany velké riziko. Z tohoto důvodu přitlačila odborová organizace na lokální vládu provincie Guandong, která posléze zvýšila zaměstnancům minimální mzdu (ve městě Foshan až o 20%).

Zvyšující mzdy vedou ke ztrátě cenové konkurenceschopnosti podniků a nabourání čínského ekonomického modelu. Výrobu technologicky nenáročného zboží již dnes přebírají chudší země s levnější pracovní silou. Bill Emmot¹³⁴ v této souvislosti zmiňuje dva faktory, které vytváří tlaky na zvyšování mezd: zemědělskou reformu a demografii. Na počátku 21. století zaostávaly mzdy farmářů za zbytkem ekonomiky. Zatímco, ceny potravin klesaly, daňové sazby uvalené na zemědělskou produkci rostly. Farmáři tak začali upřednostňovat práci v průmyslových oblastech velkých měst. Prohlubující se nerovnováha mezi příjmy ve městech a na venkově přiměla vládu, aby snížila daňové zatížení a poskytla farmářům státní subvence. Tato vládní politika (společně s návratem růstu cen) zajistila venkovským pracovníkům vyšší příjmy. Lidé na vesnicích již neměli takovou potřebu odcházet za prací, což vytvořilo tlak na zvyšování mezd v průmyslových oblastech.

132 HIGGINS. A. China's trade union takes up a new cause — workers. Washington Post. 2011

133 GALLAGHER. M. Honda Offers Strikers in China 24% Pay Boost. 2010

134 EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 66-67

Další příčina snižující se migrace obyvatel do měst souvisí podle Emmota s demografickým trendem. Přestože se politika jednoho dítěte na vesnicích již neuplatňuje, byl její dopad na redukci porodnosti znatelný¹³⁵. Počet mladých lidí žijících na venkově se během dvaceti let snížil ze 100 milionů na 60 milionů¹³⁶. Výsledkem této politiky je převis poptávky po mladé pracovní síle nad nabídkou, což v budoucnu vyvolá další tlaky na růst mezd.

135 EMMOT, B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 146

136 ANDERSON, J. The End Of Cheap Labour (Period). 2007.

5 Socioekonomické trendy

5.1 Demografický vývoj

Čínský hospodářský růst narazí na demografickou bariéru mnohem dříve než Indie. Podíl ekonomicky aktivní populace na celkovém počtu obyvatel dosáhne svého vrcholu během příštích deseti let. Hrozí tak scénář, ve kterém čínská společnost dříve zestárne, než stihne zbohatnout. Příčinou je politika jednoho dítěte, která byla zavedena v roce 1979 ve snaze o zamezení přelidnění čínské populace. Přesto, že je v současnosti tato politika uplatňována pouze ve městech, zanechala značné dopady i na venkovské populaci. Mladá pracovní síla na venkově poklesne během dvaceti let o 40%. Politika jednoho dítěte vedla k selektivnímu přístupu k potratům, díky čemuž došlo k projevení nevyváženosti v poměru pohlaví. Muži představují „pouze“ 51% obyvatel, zatímco ve většině zemí převažují ženy nad muži. Během příštích dvaceti let si nebude moci více jak 24 milionů mužů najít manželku. Podle prezidenta Chu Ťin-tchaa bude muset ČLR řešit problém nárůstu starých lidí zlepšením sociálního zabezpečení.¹³⁷

V Indii bude tento vrchol dosažen až ve 30. letech 21. století. V souvislosti s tímto údajem se nabízí otázka, na kolik se Indii podaří tento „náskok“ využít. Bill Emmot tvrdí, že pokud nedojde k výraznému zlepšení současného stavu vzdělání, tak se mladá populace produktivně nezapojí do výrobního procesu. Indie navíc vykazuje negativní statistiky v oblasti zaměstnanosti žen. Méně než 25% žen se ve městech zapojuje do pracovního procesu (v Číně jde o 70%). Ženský příspěvek na hospodářském růstu je v Indii stále marginální¹³⁸.

¹³⁷ *Čínská populace rychle stárne, polovina už žije ve městech.* [online] ČTK. 2011.

¹³⁸ EMMOT, B. *Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade.* 2009. s. 146

5.2 Životní prostředí

Na základě žebříčku Centre for Environmental Law and Policy z roku 2010, který porovnává 163 zemí na základě kvality životního prostředí, obsadila Čína 121. a Indie 123. místo na světě¹³⁹. Největší problémy Indie v této oblasti souvisejí s přístupem k pitné vodě. Přesto, že má více jak 80% populace přístup k pitné vodě, je její distribuce velmi nespolehlivá. Většina indických měst dokáže zajistit svým občanům přísun pitné vody pouze několik hodin denně. Další příčinou nelichotivého umístění Indie v indexu ochrany životního prostředí je neadekvátní údržba kanalizace. Více jak polovina odpadní vody Nového Dillí vytéká přímo do řeky Jamuny. Přesto, že došlo k postavení nových čističek vody, většina z nich kvůli častým výpadkům elektřiny nefunguje¹⁴⁰.

V roce 2007 předstihla Čína Spojené státy a stala se největším emitentem skleníkových plynů na světě (Indie je 4.). Po více jak dvě desetiletí, vláda považovala ochranu životního prostředí jako překážku ekonomického růstu. Za poslední dekádu vznikla řada zákonů, které se ochranou přírody detailně zabývají. Pravidla týkající se kontroly emise výfukových plynů, benzinových a dieselových motorů byla dokonce převzata z legislativy Evropské Unie. Regulatorní orgán SEPA (State Environmental Protection Administration) však nedisponuje prostředky k efektivní kontrole. Počet stálých zaměstnanců, kteří provádějí dozor, je žalostný (300 zaměstnanců). Dodržování zákonů také naráží na lokální politiky, kteří jsou finančně zainteresováni na ekonomickém růstu spravovaného města a nemají tak motivaci přistupovat k drahým ekologickým opatřením. Jedna třetina průmyslové odpadní vody a dvě třetiny odpadní vody z domácností jsou vypouštěny do přírody bez jakéhokoliv čištění. Řeka Jang-c'-ťiang pojímá 40% odpadních vod Číny, z čehož je 80% znečištěno. Dvě třetiny vody ze Žluté řeky jsou považovány za nevhodné k pití¹⁴¹.

139 *Environmental Performance Index 2010*. Centre for Environmental Law and Policy. 2010.

140 EMMOT. B. *Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade*. 2009. s. 164-166

141 EMMOT. B. *Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade*. 2009. s. 167-168

Hlavními důvody vysokého množství vypouštěných emisí skleníkových plynů jsou v případech obou zemí: zastaralé technologie, slabé vymáhání práva a používání zdrojů fosilních paliv. Čína vyrábí 68% energie z uhelných elektráren, Indie 53%.¹⁴²

Ekologická hnutí hrají v Indii mnohem dominantnější roli. Plní roli hlídacího psa. Přesto, že mají čínští občané omezenou svobodu, došlo v roce 2007 ve městě Xianmen k demonstracím proti výstavbě chemických továren¹⁴³. Protest byl přes odpor vlády úspěšný, částečně i proto, že se ho účastnila střední třída.

Pozice obou zemí na světových klimatických konferencích jsou totožné. Požadují od bohatých států jak finanční, tak technologickou výpomoc. Představitelé obou vlád tvrdí, že většina skleníkových plynů v atmosféře byla vypuštěna právě vyspělými státy, které v minulosti na životní prostředí nebraly žádné ohledy. Právě proto by se měly podílet na snižování emisí CO₂ v rozvojových zemích. Poslední konference v Kodani však nedospěla ke společnému kompromisu. India a Čína se sice zavázaly k dodržování vlastních limitů. Vzhledem ke zkušenostem z posledních deseti let však nelze předpokládat, že by došlo k jejich plnění.

5.3 Boj s chudobou

Čína dokázala během dvaceti let pozvednout téměř půl miliardy obyvatel nad hranici chudoby. Jedná se o dramatický pokles chudoby v relativně krátkém čase. V roce 1981 žilo pod úrovní chudoby 72% populace, v roce 1985 52%, v roce 1993 38%, v roce 2002 19% obyvatel. Dnes se pod hranicí chudoby nachází 2,8% populace¹⁴⁴; 21,5 milionů venkovských obyvatel žije pod hranicí absolutní chudoby s méně jak 90 USD ročně, dalších 35 milionů žije mezi 90 a 125 USD ročně¹⁴⁵.

142 EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 176

143 EMMOT. B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. 2009. s. 84

144 *China – economic overview*. CIA.gov. 2011.

145 BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. 2010. kapitola 7, pozice 1317

Jak je patrné z předešlých údajů, k nejvýraznějšímu snižování chudoby docházelo během 80. let, což bylo mnohem dříve, než došlo k přílivům zahraničního kapitálu. Většina extrémní chudoby byla koncentrována ve vesnických oblastech. Bardhan¹⁴⁶ vidí hlavní příčiny čínského úspěchu ve zrušení neefektivních zemědělských komun a následné redistribuci zemědělské půdy. Ta byla rovnoměrně rozdělena mezi jednotlivé rodiny. Nový systém posléze vedl k růstu zemědělské produkce. „Vlastnění“ a spravování půdy tak vytvořil určitý polštář v boji proti chudobě.

I

V Indii žije 25% obyvatel pod hranicí chudoby. V porovnání s Čínou nedošlo výraznému poklesu této statistiky. V roce 1985 šlo o 38% obyvatel, v roce 1993 o 31%, v roce 2002 o 26%. V současné době žije pod hranicí chudoby 25% populace¹⁴⁷. Je pozoruhodné, že v letech 1993-2005, kdy došlo k otevření ekonomiky, stagnovala indická míra chudoby kolem 25%. Důvodem může být nízký růst zemědělské produkce a souhrnné produktivity faktorů tohoto sektoru (viz. kapitola Historie). Nevýrazný rozvoj indického zemědělství souvisí zejména s poklesem vládních investic do venkovské infrastruktury. Další příčiny mohou souviset s horší kvalitou indického vzdělání a distribucí půdy. V žebříčku GCI, který porovnává země na základě gramotnosti obyvatel a školní docházky, se Indie nachází pravidelně na nelichotivých místech (více v kapitole Vzdělávání). Giniho koeficient distribuce půdy činil ve venkovské Indii 0,62; v Číně 0,49 (rok 2002)¹⁴⁸. Z údajů vyplývá, že půda je v ČLR mezi jednotlivé obyvatele rovnoměrněji rozdělena než v Indii.

V žebříčku Organizace spojených národů Human Development Index 2010, který posuzuje jednotlivé země z hlediska střední délky života, úrovně zdravotní péče, hrubého národního produktu na 1 obyvatele v paritě kupní síly a střední a předpokládané délky vzdělání, zaujímá Čína 89. místo a Indie 119. místo na světě (z celkem 162 zemí). Střední délka života indické populace (64,4 let) je v průměru o 10 let kratší než v případě Číny (73,5 let). Hrubý národní produkt na 1 obyvatele je v ČLR 7 258 USD, což je v porovnání s Indií dvojnásobná hodnota (3 337 USD). Průměrná délka vzdělání čínských obyvatel činí 7,5

146 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 7, pozice 1319

147 *India – economic overview*. CIA.gov. 2011.

148 BARDHAN. P. *Awakening Giants, Feet of Clay*. 2010. kapitola 7, pozice 1322

let, zatímco v Indii se jedná pouze o 4,4 let. Jak je patrné z předchozího textu, Indie za Čínou v tomto měření „kvality života“ znatelně zaostává.¹⁴⁹

¹⁴⁹ *Human Development Index Report 2010*. OSN. 2011. s. 144

6 Team Chimerica

Niall Fergusson (2008), profesor historie na Harvardské Universitě, je autorem termínu „Team Chimerica“¹⁵⁰, pomocí kterého zdůrazňuje úzké ekonomické propojení mezi Čínou a USA. Světový ekonomický růst byl podle něj po dobu posledních deseti let výsledkem vzájemné komplementarity těchto dvou zemí¹⁵¹. Jedná se o dvě odlišné ekonomiky, které se navzájem doplňují a podmiňují, ale zároveň též vylučují. Přesto, že jsou na sobě tyto země závislé (a plně si to uvědomují), nemají nástroje, jak tuto závislost a vzájemnou provázanost ekonomik snížit na únosnou mez (bez toho, aniž by zároveň došlo k podlomení blahobytu jedné, či druhé země). Mezi čínskou a americkou privátní sférou navíc panuje dlouhodobá nerovnováha, která se naplno projevila v současné světové krizi.

6.1 Reakce na krizi

Růst Spojených států byl po mnoho let generován žitím na dluh, jehož značná část byla financována právě Čínou. Americké vlády si mohly dovolit praktikovat tuto politiku z důvodu významného postavení amerického dolaru jako světové rezervní měny.

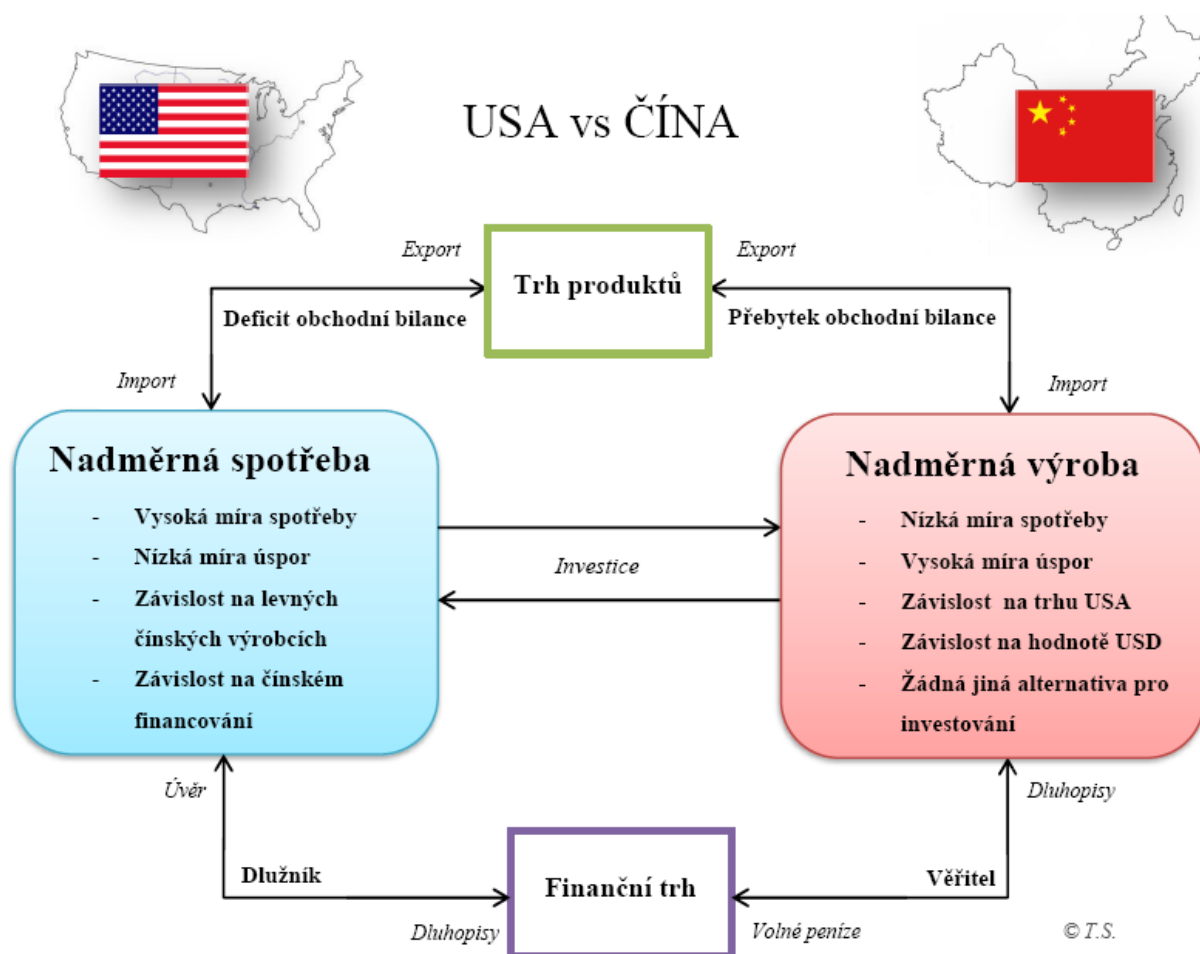
Na rozdíl od Federálního rezervního systému (FED) USA má Čínská centrální banka jednu výhodu. Předseda FEDu Ben Bernanke sice může vytisknout velké množství peněz, nemá však prakticky žádné páky k ovlivnění jejich rychlosti oběhu. I přes snahu zvýšit úvěrování podniků snižováním úrokových sazeb, nemůže přinutit banky k půjčování peněz (bez toho, aniž by banky znárodnil). Vzhledem k tomu, že Čína není demokratickým státem, má mnohem větší manévrovací prostor. Ten pramení z oblasti působení čínské politiky, její přímocharosti a jednoduchosti schvalovacích procesů. Oproti Spojeným státům vlastní čínská vláda nástroj, kterým může určovat nejen emisi peněz, ale také jejich pohyb (viz. Kapitola Finanční trh).

150 FERGUSSON, N. Team Chimerica. 2008

151 Tuto ekonomickou dominanci dokresluje zájem čínských a amerických politiků vytvořit pravidelná jednání G2 namísto současných meetingů s ostatními aktéry.

Jediné co vláda nemůže ovlivnit je chování spotřebitelů. Čínu to však nemusí trápit, neboť se jedná o exportně orientovanou ekonomiku. Domácí spotřeba tvoří pouze 36 % čínského HDP¹⁵². Přesto, že neexistuje „správný“ podíl spotřeby k HDP, je toto číslo v porovnání s USA poloviční (s Evropou a Japonskem dvoutřetinové).

6.2 Vzájemná závislost

Obrázek 25: Vzájemná hospodářská závislost USA, Čína
Zdroj: vlastní tvorba

Od počátku recese dochází ve Spojených státech k útlumu produkce. Podniky se snaží snížit své náklady a spotřebitelé méně utrácet. Neochota amerických občanů utrácet ve

¹⁵² China – economic overview. CIA.gov. 2011.

stejném měřítku jako před krizí vede zároveň ke snížení spotřeby čínského zboží. Aby nedošlo k dalšímu snižování objemu vývozu čínských výrobků, rozhodla se čínská vláda k zafixování juanu na americký dolar – s propadem USD tak dochází k propadu čínské měny.

Čína prodává své výrobky Americe za dolary. Kdyby Číňané postupovali podle klasického klíče – tj. prodali by tyto dolary a koupili juan – jejich měna by posílila a hodnota USD by klesla. To by však mělo za následek zdražení čínských výrobků pro americké občany. Čínské výrobky by se staly méně konkurenceschopnými. Země by méně exportovala a její ekonomika by nerostla tak závratným tempem. Z tohoto důvodu razí čínská vláda jinou strategii. Místo aby směnila dolary zpátky na juan (a tím posílila svou měnu na úkor americké), investuje peníze do amerických vládních dluhopisů (T-bonds). Tím uměle podpírá hodnotu USD.

V prosinci 2010 držela čínská centrální banka v rezervách 2,45 biliónů dolarů¹⁵³. V době, kdy je potřeba stimulovat ekonomiku, by se jí tyto peníze hodily k financování celé řady projektů. Kdyby tyto peníze banka prodala, došlo by k výraznému posílení čínského juanu (a oslabení dolaru) a konkurenční výhoda těžící z nízkonákladové produkce by byla rázem pryč. Pravděpodobně by navíc dramaticky stouply americké úrokové míry (vzhledem k poklesu zájmu podílet se na nákupu amerických dluhopisů). A co není dobré pro Ameriku (největší trh pro čínské výrobky), není zároveň dobré pro Čínu¹⁵⁴. Proto se čínská vláda snaží přijít na to, jak se zbavit amerických dolarů bez toho, aby došlo k oslabení jejich směnného kurzu. Americká vláda tuto situaci ještě prohlubuje emisí nových dluhopisů, které musí někomu prodat. Jestliže Čína omezí jejich nákup, hrozí opět scénář s vysokými úrokovými sazbami (a možnou inflací)¹⁵⁵. Čína proto nadále pokračuje v akumulování devizových rezerv.

Tím, že Čína financuje americký dluh, drží americké úrokové míry na nízké úrovni. To dovoluje firmám provádět takové investice, které by při vyšší ceně úvěrů nebyly atraktivní. Takové investice zvyšují množství dostupného kapitálu, mají vliv na růst zaměstnanosti a výkon americké ekonomiky. Znehodnocený juan navíc snižuje americkou míru inflace a

153 *China's forex reserves rise to 2,45 trillion USD*. Chinadaily. 2010

154 REICH. R. Obama, China and Wishful Thinking About American Jobs. 2009

155 *Why China's Currency Manipulation Doesn't Matter*. Foreign Policy. 2009

také zvyšuje kupní sílu obyvatel USA (vzhledem k levným dovozům z Číny).

Kdyby se Spojené státy rozhodly reagovat na čínskou politiku přistoupením k protekcionistickým opatřením (uvalením tarifů na čínské výrobky), došlo by ke zdražení výrobků na domácím trhu. Spotřebitelé by neměli možnost nadále kupovat levné čínské zboží a jejich životní úroveň by se snížila. Krátkodobě by se sice posílilo postavení amerických podniků ale dlouhodobé negativní následky vyplývající z nižší kupní síly obyvatel by tuto „výhodu“ převýšily.

6.3 Nerovnováha

Vzájemná závislost dvou ekonomických gigantů pramení do velké míry z nerovnováhy mezi hospodařením amerických a čínských domácností. Zatímco američtí občané žili v období ekonomického růstu na dluh, u čínské populace lze pozorovat zcela opačný jev.

Šetrnost čínských obyvatel je dána především nedostatečnou sítí sociálního zabezpečení. Čínské rodiny musí ukládat stranou část svých příjmů, aby mohly pokrýt náklady na zdravotní péči, vzdělání a důchod. Situaci rovněž neulehčuje stárnutí populace, které bylo do velké míry prohloubeno vládní politikou jednoho dítěte. Mnoho rodin se proto stará o své příbuzné v důchodovém věku, kteří jsou tak odkázáni na jejich péči.¹⁵⁶

Vzhledem k tomu, že Čína nemá tak rozvinutou sociální síť, musí udržet kola ekonomiky v chodu za každou cenu. Miliony obyvatel, kteří se v minulosti přesídlili za prací do velkých měst, jsou dnes nezaměstnaní a žijí na pokraji chudoby. Velký počet rodin žijících na venkově je na těchto migrantech závislý. Stejná situace se týká čerstvých absolventů universit, kterých bylo v roce 2009 6 milionů¹⁵⁷. Podle Roberta Reicha (2009)¹⁵⁸ je stále větší část čínského blahobytu směřována do kapitálových investic, místo toho aby se dostala k průměrnému občanovi. Lidé bez jídla a základních prostředků často tíhnou k

¹⁵⁶ Což není dáno pouze ekonomickou situací, ale také kolektivním založením čínské populace.

¹⁵⁷ XING. L. Chinese Area Studies. European Studies Program. 2009

¹⁵⁸ REICH. R. Obama, China and Wishful Thinking About American Jobs. 2009

výtržnostem. Aby tomu vláda mohla zabránit, musí uměle stimulovat ekonomiku.

K nerovnosti dochází také ve Spojených státech. Zvyšující část podílu celkového příjmu jde k nejbohatším Američanům, což snižuje střední třídě jejich kupní sílu. Proto dochází k jejímu zadlužování.¹⁵⁹

Oba národy jsou znepokojeny nepoměrem mezi produkcí a spotřebou. Americký deficit obchodní bilance s Čínou činil v roce 2008 246miliard USD¹⁶⁰. Takto závratný rozdíl nemůže být způsoben pouze čínskou manipulací směnného kurzu nebo nízkými náklady na pracovní sílu. Nerovnováha má zárodek v rozdílné úrovni amerických úspor a investic a bez změny vzorce chování amerických a čínských občanů půjde tento trend těžko zvrátit. V případě Ameriky se jedná o zadlužení obyvatel, které vychází z vysoké míry nezaměstnanosti a zvyšující se propasti mezi bohatými a chudými; v Čínských domácnostech naopak dochází k vysoké míře úspor, pramenících z nedokonalé sítě sociálního zabezpečení. Tyto úspory jsou posléze vynakládány na kapitálové investice a nákup amerických vládních dluhopisů. Čínská vláda proto praktikuje exportní politiku, aby zvyšovala svůj blahobyť a zamezila tak případnému občanskému neklidu.

6.4 Kritika ze strany Spojených států

Čína čelí kritice americké vlády, že uměle znehodnocuje svou měnu a zvyšuje tím svou konkurenceschopnost na úkor amerických podniků. V červnu roku 2010 sice čínská vláda slíbila, že ustoupí od zafixování svého směnného kurzu k dolaru, reálné dopady však byly minimální. Dochází sice k vyšší fluktuaci juanu, ve skutečnosti však k prosinci 2010 neposílil o více než o 2% (viz obrázek níže). Na základě výzkumu Petersonova institutu pro mezinárodní ekonomiku je čínská měna minimálně o 20% podhodnocena¹⁶¹.

159 REICH. R. Why America's Two Economies Continue to Drift Apart, and What Washington Isn't Doing About It. 2010

160 Why China's Currency Manipulation Doesn't Matter. Foreign Policy. 2009

161 BERGSTEN. C.F. Correcting the Chinese Exchange Rate. Peterson Institute for International Economics. 2010

Graf 26 Vývoj směnného kurzu juanu

Zdroj: *Chinese Yuan: Appreciation or Inflation?* Forex. 2010

Přes veškeré kritiky Spojených států nemá Čína nejmenší důvod přistoupit k postupnému uvolňování své měny. Bylo by naivní si myslet, že Čína změní své chování a přestane se orientovat na export. Masivní vládní stimul byl směřován do dalšího zvyšování výrobních kapacit na rozdíl od posílení domácí poptávky. Vzhledem k levným úvěrům investují čínské firmy stále více do nových strojů, továren a technologií. Tyto výrobní kapacity jsou směřovány k podpoře čínského exportu a nové výrobky tak putují do jiných zemí (zejména do USA a Evropy).

7 Investiční možnosti ČR

Umístění v žebříčku GCI – Trh zboží

	Čína	Indie
Efektivita antimonopolních opatření	50. místo	29. místo
Počet procedur potřebných k založení byznysu	126	121
Čas potřebný k založení byznysu	108	93
Výskyt protekcionistických opatření	69	96
Tarifní bariéry	122	124
Složená daňová kvóta	122	123
Síla monopolů	23	26
Regulace přímých zahraničních investic	18	46
Regulace zahraničních investic	103	81
Míra orientace zákazníků	70	64

Tabulka 27: Žebříček GCI, Trh zboží

Zdroj: Global Competitiveness Index Report 2010-2011. World Economic Forum, 2010

7.1 Čína

Po vstupu Číny do WTO došlo ke zlepšení investičního prostředí země. Snížily se celní sazby (viz. kapitola Zahraniční obchod), zmodernizovala se infrastruktura, zlepšilo se vzdělání pracovní síly. Na druhé straně, na řadu dříve preferovaných oborů se dnes vztahují vládní omezení. Postupně se také zvyšují mzdové náklady. Odvětví náročná na levnou pracovní sílu již nejsou pro investory více atraktivní. Jejich výroba se přesouvá do chudších zemí.

Hospodářská odvětví jsou z hlediska možností investování rozdělena do tří skupin. První skupinu tvoří obory, do kterých je zakázáno investovat. Jedná se zejména o mediální trh (vydávání novin, časopisů, provozování rádia, či televize), nad kterým si vzhledem k omezené svobodě slova drží vláda kontrolu. Do druhé kategorie spadá produkce určená

převážně na export, zboží zatěžující životní prostředí, investice do nemovitostí a výrobky s nízkou přidanou hodnotou. Investice do těchto odvětví podléhají souhlasu centrální vlády. Zahraniční investice do technologicky nenáročné produkce bývají směřovány do chudších provincií, kde převládá levná pracovní síla a chybí potřebná infrastruktura. Do třetí skupiny patří produkty s vysokou přidanou hodnotou (high-tech výrobky, software, vývojová centra, apod.) a podnikání související s ochranou životního prostředí. Tyto investice schvalují do výše 100 milionů USD místní autority nezávisle na ústředí.¹⁶² Ministerstvo obchodu a Státní úřad průmyslu a obchodu mají možnost zamítnout investice, které by mohly poškodit zájmy spotřebitelů, či narušit konkurenční prostředí. Jedná se však o velmi vágní termíny, jež mohou státní instituce využít na jakýkoliv okruh podnikání.

České podniky mají možnost založit tři druhy společností¹⁶³:

- **Wholly Foreign Own Enterprise** – jedná se o podnik plně vlastněný zahraničním investorem.
- **Equity Joint Venture** – jde o společný podnik s minimální účastí zahraničního investora 25%.
- **Contractual Joint Venture** – společný podnik, ve kterém nemusí být zisky děleny podle podílů. Minimální podíl zahraničního investora je stejný jako v případě Equity Joint Venture. Nemusí být registrován jako právnická osoba.
- Další možností je prodej licence. ČLR má velký zájem získat moderní technologie. Kvůli strachu o zneužití autorských práv dodávají zahraniční společnosti na trh převážně starší technologie.

Registrační procedura pro založení nového byznysu je složitá, (126. místo GCI). Ve většině případů je nutné použít čínského zprostředkovatele, popřípadě zahraniční poradenské společnosti, či přímo čínského partnera, neboť úředníci hovoří výhradně v čínštině. Pro zřízení podniku na čínském trhu je třeba obdržet schválení Ministerstva obchodu,

¹⁶² Čína: *Investiční klima*. Businessinfo. 2011.

¹⁶³ Čína: *Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu*. Businessinfo. 2011.

registrovat se na Státním úřadu průmyslu a obchodu, získat povolení pro trvalý pobyt (Public Security Bureau), souhlas k operacím s devizovými prostředky (State Administration of Foreign Exchange Bureau) a registraci na celním a finančním úřadě¹⁶⁴.

Největší objem investic směřoval v roce 2009 do průmyslové výroby (47%), zejména do produkce elektrotechniky, telekomunikačních zařízení a počítačů. Většina přímých zahraničních investic (85%) putuje do pobřežních oblastí. Provincie Guandong, Fujian a Hainan se podílejí na 25% investic. Mezi největší investičními projekty s českou účastí patří společnosti: Koh-I-Noor (kancelářské potřeby), PPF (spotřebitelské úvěry Homecredit), Škoda Auto, Agrofert (zemědělská technika), ECM (developerská společnost), Green Gas Int. (obnovitelné zdroje). Nejperspektivnějšími odvětvími jsou oblasti, které se nově otevírají zahraničním investicím: cestovní kanceláře, reality, high-tech výroba (nanotechnologie, biotechnologie, informační produkty, technologie na ochranu životního prostředí), finanční sektor. Jedná se však o obory, ve kterých je nutné se znát specifika čínského trhu¹⁶⁵.

Mezi největší rizika čínského trhu patří jazyková bariéra, přebujelá byrokracie, protekcionismu v řadě oborů (viz tabulka č. 27), nedokonalá ochrana práv duševního vlastnictví, nedostatečná vymahatelnost práva, odlišná mentalita čínské populace a podvody spojené s placením záloh a zprostředkováním byznysu.

7.2 Indie

Přesto, že je Indie jednou z nejprotekcioničtějších zemí, patří jí z hlediska preference zahraničních investic druhé místo na světě. Během posledních let dochází k postupnému zjednodušování registračního procesu. Zahraniční investoři již nemusí žádat indickou centrální banku o povolení. Vyřízení veškerých procedur trvá v průměru jeden měsíc.

Jednotlivé obory jsou podle výše investičního omezení rozděleny do pěti kategorií. Do

164 Čína: *Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu*. Businessinfo. 2011.

165 Čína: *Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR*. Businessinfo. 2011.

první skupiny patří odvětví, do kterých je zakázáno investovat: maloobchod, sázkové kanceláře, média, jaderná energetika. Ostatní kategorie jsou rozděleny podle maximálního povoleného podílu zahraničního investora – 26%, 49%, 74% a 100%. Investice do výše 49% probíhá automaticky. Cokoliv nad 50% podléhá schválení vlády¹⁶⁶.

- 100% podíl zahraničních investic se týká budování infrastruktury, velkoobchodu, obchodování s energií, zpracování kaučuku a kávy, šperkařství
- 74% podíl zahrnuje telekomunikace
- Maloobchodní trh byl částečně otevřen. Investice do maloobchodu s jednou obchodní značkou jsou povoleny do výše 51%
- Plně vlastněné podniky jsou společně s joint venture zdaněny jako indické firmy, pobočka (branch office) je daněna jako zahraniční podnik.

Zahraniční investice nejčastěji směřují do států s nejvíce rozvinutou infrastrukturou: Maharáštra, Karnátaka, Tamilnád. Mezi nejperspektivnějšími obory patří farmaceutický průmysl, rozvoj služeb, elektronická zařízení a informační technologie (příležitost pro telekomunikační operátory a distribuční služby)¹⁶⁷. Vzhledem k nedostatku elektrické energie roste poptávka jak po klasické a vodní energetice, tak po obnovitelných zdrojích. V infrastruktuře je velký zájem o modernizaci letišť a železniční sítě.

Nejvýznamnějším českým investorem je Škoda Auto, který v Aurangabadu provozuje montážní závod. Dalšími českými podniky, které působí v Indii, jsou Tatra a.s., MTH Praha (železniční projekty), Škoda Power (energetické projekty), Prexim Diesel (export dieselových generátorových soustav), Prokop Invest (stroje a vybavení pro mlýny) a Motorpal (výrobce palivových pump).¹⁶⁸

Nejčastější investiční rizika souvisí se špatnou úrovní dopravní infrastruktury,

166 *Indie: Investiční klima*. Businessinfo. 2011.

167 *Indie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR*. Businessinfo. 2011

168 *Indie a Česká republika obchodují..* Velvyslanectví Indie v Praze. 2008

nepravidelnými dodávkami energie, vysokou korupcí, byrokracií a nestabilní politickou situací. Výhodou indického trhu je anglický jazyk, vhodné klima pro outsourcing a relativně levná pracovní síla v ICT odvětví.

8 Závěr

Indie je s 1,2 miliardami obyvatel největší demokracií na světě. Na rozdíl od ČLR se jedná o zemi založenou na principu parlamentní demokracie s pluralitním systémem politických stran a nezávislou justicí. Heterogenní indická společnost je zmítaná sociálními¹⁶⁹, hospodářskými a kulturními rozdíly, které se přelévají do celé řady konfliktů. Vzhledem k tomu, že jsou jednotlivé sociální skupiny reprezentovány politickými stranami, neotřásají tyto konflikty s legitimitou vlády. Na druhé straně, přes veškeré výhody demokratického státního zřízení, vykazuje tento systém určitá úskalí. Jak je patrné z předešlých kapitol, politické elity často prosazují populistická opatření namísto potřebných reforem (např. váhavý postoj vládní garnitury k privatizaci velkých státních podniků). Často dávají přednost krátkodobým projektům, které přinášejí okamžité výsledky, před dlouhodobými investicemi. Vyšší cirkulace vládních představitelů také vede k pozastavení již započatých projektů, což vede k jejich předražení.

Lokální vlády mají v porovnání s Čínou omezené možnosti. V případě financování místních projektů jsou organizace závislé na centrálních autoritách. V ČLR připadá na lokální projekty více jak polovina celkových vládních výdajů, zatímco v Indii se jedná pouze o 5%. Místní samosprávy proto nejsou schopné zajistit svým občanům základní veřejné služby (dodávky energie, vody, apod.).

Politická reprezentace si drží vliv nad regulátory. V případě vysokých cen surovin tlačí místní autority na poskytovatele distribučních soustav, či na producenty primárních zdrojů, aby ceny snížily. Jedná se často o líbivá gesta v předvolebním období. Tyto kroky vedou nejen k zadlužování místních samospráv, ale také k demotivaci potenciálních investorů.

Čínská společnost je na rozdíl od té indické mnohem homogennější¹⁷⁰. Komunistická strana je v prosazování potřebných opatření mnohem přímočařejší. Tím, že se politická scéna nemusí pohybovat ve volebních cyklech, se vládní autority mohou více soustředit na

¹⁶⁹ Ty do velké míry pramení z kastovního systému.

¹⁷⁰ Výjimku tvoří muslimští Ujgurové a Tibet

dlouhodobé strategie. Na druhou stranu, při absenci demokratického systému dělby moci a její vzájemné kontroly nelze vyloučit, že se v případě krizových scénářů vymkne komunistické straně vládnutí kontrole a dojde na extrémní potlačení základních lidských práv.

Současný systém je založený na exportně orientovaném modelu ekonomiky. Komunistická strana bude legitimní do té doby, dokud bude svým občanům zajišťovat základní potřeby. Státní systém jedné strany zároveň nedisponuje mechanismy, které dokáží občanskou nespokojenost řešit. V případě hospodářských turbulencí (rostoucích cen, rostoucí nezaměstnanosti, apod.) může dojít k destabilizaci celého vládního aparátu.

V Číně vedla regionální ekonomická decentralizace k částečnému rozmělnění politické moci. Vláda poskytla místním organizacím více autonomie a odpovědnosti. Tento jev vedl k všeobecnému rozvoji na lokálních úrovních. Čínští provinční představitelé jsou finančně ohodnoceni na základě porovnávání meziregionálních výsledků. Mají tak osobní motivaci k uskutečňování infrastrukturních programů ve svých městech. Na druhé straně, lokální autority často hledí pouze na dosahování ekonomických cílů. Ochrana životního prostředí je tak na okraji jejich zájmů.

Čína a Indie plně využily možností globalizace. Bez přístupu k relativně otevřeným trhům vyspělých zemí by stěží dosáhly svých současných pozic. Jejich úspěch však nesouvisí pouze s vnějšími faktory. Kdyby vlády nepřistoupily k restrukturalizaci a diverzifikaci hospodářství, neměly by zahraniční obchod a přímé zahraniční investice tak pozitivní účinek. Obě země prošly za posledních dvacet let výrazným pokrokem. Stále se však potýkají s hlubokými strukturálními problémy, které budou jejich budoucí vývoj po mnoho let omezovat.

Jak je patrné z předešlých kapitol, ČLR vykazuje obecně lepší výsledky v hospodářském růstu, redukci chudoby, rozvoji infrastruktury a lidského kapitálu. Čína na rozdíl od Indie netrpí špatným stavem veřejných financí, což jí umožňuje provádět rozsáhlé investice. Míra zadlužení čínské ekonomiky činí 17% HDP. Indie si vede podstatně hůře. Výše

veřejného dluhu představuje 55% HDP.

Ve finančním sektoru je na tom lépe Indie. Přesto, že jsou v obou zemích banky převážně pod státní kontrolou, je indický finanční trh více diverzifikovaný. Jednotlivé subjekty nejsou závislé pouze na bankovních úvěrech. Indický bankovní trh také není tolik zatížen špatnými půjčkami. Vynucené úvěrování nemůže být ekonomicky efektivní, neboť zdroje nejsou nadále alokovány na základě racionálního porovnávání reálných výnosů a nákladů. Tím, že vláda nutí banky půjčovat firmám peníze v takovém rozsahu, hrozí vznik špatných úvěrů. Kombinací velkého množství špatných půjček se současným objemem čínských úvěrů může dojít k budoucí úvěrové krizi. Ta by při současné provázanosti světových ekonomik mohla mít přesah i do ostatních zemí. Silnou stránkou Indie je také vnitřní stabilita měny, která se na rozdíl od té čínské opírá o reálné tržní prostředí.

Míra úspor čínských domácností, která patří k jednomu z nejvýznamnějších zdrojů investic, bude v budoucnu klesat. Prvním důvodem je migrace obyvatel do měst. Lidé na vesnicích mají vzhledem k nedokonalé síti sociálních služeb větší sklon ke spoření. Čím více jich bude odcházet do velkých měst, tím méně peněžních prostředků budou ukládat do bankovních institucí. Příčinou je také negativní demografický trend. Jak bude populace stárnout, lidé v důchodovém věku si budou vybírat své úspory z bank, aby tak pokryly své výdaje. K opačnému jevu pravděpodobně dojde v Indii, kde bude podíl ekonomicky aktivní populace na celkovém počtu obyvatel narůstat.

Tím jak bude Čína postupně ztrácet cenovou konkurenceschopnost vůči chudším zemím, dojde ke snižování podílu vývozu na HDP. Otázkou zůstává, jestli je ČLR připravena přejít ze současného exportně orientovaného ekonomického modelu na model více zaměřený na domácí poptávku. Přesto, že dochází k nárůstu střední třídy, je současný podíl spotřeby čínských domácností v porovnání s USA pouze poloviční (36%) a v porovnání s Evropou dvoutřetinový. Řešením může být posílení domácí spotřeby prostřednictvím zvyšování mezd a zlepšení sociálního zabezpečení občanů. Vládní investice do zdravotnictví, vzdělání a změna politiky jednoho dítěte by snížily potřebu Číňanů šetřit a odbouraly jejich nejistotu, protože by značná část těchto služeb byla hrazena státem (byť za cenu vyšších

daní). To by ovšem znamenalo konec současnému systému čínské hospodářské politiky, která přinesla Čínu tam, kde dnes je. Došlo by k rapidnímu zvýšení nákladů na zaměstnance a výhoda levné pracovní síly by se rázem rozplynula.

ČLR již nadále není zemí, která produkuje levné a nekvalitní zboží. V Číně dochází k nárůstu produkce zboží, jehož výroba stojí na kapitálu a kvalifikované pracovní síle. V posledních letech vláda přehodnotila svou hospodářskou politiku a zaměřila se na high-tech odvětví s vysokou přidanou hodnotou. Přesto, že se Indie snaží jít stejným směrem, v růstu souhrnné produktivity faktorů průmyslového sektoru za Čínou zaostává. Podíl vládních investic do výzkumu a vývoje je na rozdíl od ČLR poloviční (0,7%)

V oblasti školství patří mezi největší negativa indického vzdělávacího systému kvalita primárních a sekundárních škol. Katastrofická je zejména školní docházka. V porovnání gramotnosti populace, počtu vysokoškoláků na 100 obyvatel, počtu patentů a publikovaných vědeckých článků zaujímá Indie místo poraženého. Na druhou stranu, Indie těží z širokého využívání anglického jazyka: jak ve školství a administrativě, tak v obchodních a průmyslových kruzích. Znalost anglického jazyka výrazně usnadňuje výrobní spolupráci se zahraničními subjekty a v kombinaci s rozvinutým sektorem informačních a komunikačních technologií vytváří příznivé prostředí pro byznys outsourcing.

Obě země prošly zcela odlišným vývojem. Zatímco Indie dosáhla úspěchu v sektoru služeb, zůstává pozadu v průmyslové výrobě. Jak ČLR, tak Indie, se mohou ze zkušenosti svého konkurenta částečně poučit. Aby Indie dosáhla zdokonalení svého průmyslu, bude se muset více zaměřit na modernizaci infrastruktury a rozvoj lidského kapitálu. Současně by se měla po vzoru Číny specifikovat na konkrétní průmyslová odvětví a vytvořit pro ně adekvátní hospodářské prostředí, které povede k přilákání přímých zahraničních investic.

Na základě analýzy Goldman Sachs¹⁷¹ si obě země dokáží udržet současná tempa růstu kolem 8-10% po dobu následujících deseti až patnácti let. Čínský růst poté zpomalí na 5%,

171 GOLDMAN SACHS. It is Time to Re-define Emerging Markets. 2011. s. 5

zatímco Indie bude z důvodu příznivé demografické situace pokračovat v ročních růstech kolem 10%. Tyto projekce samozřejmě nejsou nikdy přesné. Historická zkušenost ukazuje, že vývoj hospodářství není lineární. Analýzy pochopitelně nemohou předjímat nenadálé události a hospodářské krize (viz pozitivní projekce vývoje Japonska a následný hospodářský pád země v devadesátých letech). Popisují však budoucí trend, který je v porovnání s ostatními možnými scénáři velice pravděpodobný.

Seznam použité literatury

PŘÍMÉ CITACE:

ROBEJŠEK. P. Svět viděný z Řípu. Praha: Alfa Publishing, s.r.o. 2006. 174 s. ISBN-80: 86851-55-9

RODRIK. D. One Economics many recipes. United Kingdom: Princeton University Press. 2007. 243 s. ISBN-13: 978-0-691-12951-8

XU, G. Are Chinese statistics manipulated? [online] 2010. [cit. 2010-12-01] Dostupný z WWW: <<http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/are-chinese-statistics-manipulated>>

BIBLIOGRAFIE:

ANDERSON. J. The End Of Cheap Labour (Period). 2007. UBS Investment Research Paper. 9. července 2007

BARDHAN. P. Awakening Giants, Feet of Clay. Assessing the Economic Rise of China and India. UK: Princeton University Press. 2010. Elektronická kniha verze Kindle.

BOSWORTH B.; COLLINS S. Accounting for Growth: Comparing China and India. *Journal of Economic Perspectives*. 2008. roč. 22, č. 1, s. 45–66

BRANSTETTER. L.; LARDY. N. China's Embrace of Globalization. UK: Cambridge University Press, 2008.

CIHELKOVÁ A KOL. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. Praha: C. H. Beck. 2006. 320 s. ISBN: 80-7179-455-4

ČERMÁK. J., GRMELA. M. Věda a výzkum 21. století. Praha: přednáška na universitě VŠE. 2011-03-05

EMMOT B. Rivals: How The Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape The Next Decade. New York: Penguin Press. 2009. 294 s. ISBN: 978-0-141-03140-8

FERGUSON. N. Ascent of money: A Financial History of the World. 1 edition. UK: Penguin Press. 2008. 423 s. ISBN-13: 978-1594201929

HIRST. P.; THOMPSON. G. Globalization in question: The international economy and the possibilities of governance. Cambridge, UK: Polity Press. 1996. ISBN: 0-7456-2164-3

LIN. J.Y. Rural Reforms and Agricultural Growth in China. *The American Economic Review*. 1992 Roč. 82, č. 1 s. 34-51

MERILL. S.; TAYLOR. D.; POOLE. S. The Dragon and the Elephant: Understanding the Development of Innovation Capacity in China and India: Summary of a Conference. US: National Academic Press. 2010. 78 s. ISBN-10: 0-309-15160-0

MINQI. L. The Rise of China and the Demise of the Capitalist World Economy. London: Pluto Press, 2008. 233 s. ISBN: 978-0-7453-2773-0

NORBERG.J. In Defense of Global Capitalism. Nigérie: Cato Institute. 2003. 253 s. ISBN: 1-930865-47-3

ROBEJŠEK. P. Svět viděný z Řípu. Praha: Alfa Publishing, s.r.o. 2006. 174 s.
ISBN-80: 86851-55-9

RODRIK. D. One Economics many recipes. United Kingdom: Princeton University Press. 2007. 243 s.
ISBN-13: 978-0-691-12951-8

STIGLITZ. E.J. Globalization and its Discontents. New York: Allen Lane. 2002. 304 s. ISBN: 978-0713996647

XING. L. Chinese Area Studies. European Studies Program. Dánsko: Přednáška na Univerzitě v Aalborgu. 2009-01-18.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BARNET. S; BROOKS. R. What's Driving Investment in China? [online] 2006. [cit. 2011-01-13] Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06265.pdf>>

BERGSTEN. C.F. Correcting the Chinese Exchange Rate. [online] Peterson Institute for International Economics. 2010. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://www.piie.com/publications/testimony/bergsten20100915.pdf>>

CHILD CARE AND YOUTH DEVELOPMENT. Do Effects of Early Child Care Extend to Age 15 Years? [online] 2010. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8624.2010.01431.x/full>>

China – economic overview. [online] CIA.gov. 2011. [cit. 2011-03-19] Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>>

China's forex reserves rise to 2,45 trillion USD. [online] Chinadaily 2010. [cit. 2011-01-04] Dostupný z WWW: <http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-04/12/content_9718842.htm>

China GDP growth rate. [online] National Bureau of Statistics. 2011. [cit. 2011-03-14] Dostupný z WWW: <<http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth.aspx?Symbol=CNY>>

China – national statistical data. [online] Trading economics. 2011. [cit. 2011-04-23] Dostupný z WWW: <<http://www.tradingeconomics.com/china/indicators>>

Chinese Yuan: Appreciation or Inflation? [online] Forex. 2010. [cit. 2011-02-25] Dostupný z WWW: <<http://www.forexblog.org/2010/12/chinese-yuan-appreciation-or-inflation.html>>

Corruption index 2010. [online] Transparency International. 2010. [cit. 2010-12-18] Dostupný z WWW: <<https://spreadsheets.google.com/ccc?key=0AonYZs4MzlZbdERaRzgxUcwYXVRZFpaR3ZrekREb2c&hl=en&authkey=CiretNoB#gid=0>>

Čína: Ekonomická charakteristika země. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-03-19] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000539/>>

Čína: Investiční klima. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-01-07] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-investicni-klima/9/1000539/>>

Čína: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000539/#sec6>>

Čína: Zahraniční obchod země. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-01-07] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-zahranicni-obchod-zeme/6/1000539/>>

Čína: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-03-09] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-zbozi-na/8/1000539/>>

Čínská populace rychle stárne, polovina už žije ve městech. [online] ČTK. 2011. [cit. 2011-03-28] Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/cinska-populace-rychle-starne-polovina-uz-zije-ve-mestech/629462>>

Čína trestá země, kam zavítá Dalajláma. [online] E15. 2010. [cit. 2010-12-09] Dostupný z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/cina-tresta-zeme-kam-zavita-dalajlama-prichazi-o-miliardy>>

Economic Survey of India, 2007. [online] OECD. 2007. [cit. 2011-02-01] Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/17/52/39452196.pdf>>

Economists Wary of China's 'Manipulated' Statistics. [online] Chosunilbo. 2009. [cit. 2010-12-22] Dostupný z WWW: <http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2009/07/13/2009071301169.html>

Environmental Performance Index 2010. [online] Centre for Environmental Law and Policy. 2010. [cit. 2010-12-22] Dostupný z WWW: <<http://epi.yale.edu/Countries>>

Fed ponechal úrokové sazby beze změny. [online] Ihned. 2009. [cit. 2010-12-19] Dostupný z WWW: <<http://investice.ihned.cz/c1-39517810-fed-ponechal-urokove-sazby-beze-zmeny>>

FERGUSSON. N. Team Chimerica. Washington Post. [online] 2008. Dostupný z WWW: <http://www.washingtonpost.com/wp_dyn/content/article/2008/11/16/AR2008111601736.html>

Fortune Global 500. [online] CNN Money. 2010. [cit. 2011-02-15] Dostupný z WWW: <http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/2010/full_list/>

GALLAGHER. M. Honda Offers Strikers in China 24% Pay Boost. [online] 2010. [cit. 2010-09-27] Dostupný z WWW: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703406604575278501916351546.html?mod=WSJ_latestheadlines>

GOLDMAN SACHS. It is Time to Re-define Emerging Markets. [online] 2011. [cit. 2011-02-09] Dostupný z WWW: <<http://www2.goldmansachs.com/ideas/global-economic-outlook/introducing-growth-markets/right-column/report.pdf>>

Global Competitiveness Index Report 2010-2011. [online] World Economic Forum. 2010. [cit. 2011-04-05] Dostupný z WWW: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf>

GUPTA. P; HASAN. R.; KUMAR. U. Big Reforms but Small Payoffs: Explaining the Weak Record of Growth and Employment in Indian Manufacturing. [online] 2008. [cit. 2011-03-12] Dostupný z WWW: <<http://www.ncaer.org/downloads/IPF2008/paper3.pdf>>

HIGGINS. A. China's trade union takes up a new cause — workers. Washington Post. [online] 2011. [cit. 2011-03-11] Dostupný z WWW: <http://www.washingtonpost.com/chinas-trade-union-takes-up-a-new-cause--workers/2011/03/01/AFMjIN5E_story.html>

How China cooks its books. [online] Foreign Policy. 2009. [cit. 2010-11-08] Dostupný z WWW: <http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/09/03/how_china_cooks_its_books?page=full>

Human Development Index Report 2010. [online] OSN. 2011. [cit. 2011-02-25] Dostupný z WWW: <http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Complete_reprint.pdf>

India – economic overview. [online] CIA.gov. 2011. [cit. 2011-03-19] Dostupný z WWW: <<http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html#Econ>>

India energy outlook 2007. [online] KPMG. 2007. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://www.kpmg.com/IN/en/IssuesAndInsights/ThoughtLeadership/India%20Energy%20Outlook%20-%20May%202007.pdf>>

India GDP growth rate. [online] India Central Statistical Organization. 2011. [cit. 2011-03-15] Dostupný z WWW: <<http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth.aspx?Symbol=INR>>

India – national statistical data. [online] Trading economics. 2011. [cit. 2011-04-23] Dostupný z WWW: <<http://www.tradingeconomics.com/india/indicators>>

Indian road network 2011. [online] National Highways Authorities of India. 2011 [cit. 2011-04-01] Dostupný z WWW: <<http://nhai.org/roadnetwork.htm>>

India's tax-GDP ratio still less than half OECD's. [online] Economic Times. 2011. [cit. 2011-04-21] Dostupný z WWW: <<http://economictimes.indiatimes.com/opinion/indias-tax-gdp-ratio-still-less-than-half-oecd/articleshow/8043778.cms>>

Indie a Česká republika obchodují. Velvyslanectví Indie v Praze. Praha: Omikron s.r.o. 2008.

Indie: Ekonomická charakteristika země. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-03-19] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000422/>>

Indie: Investiční klima. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-02-21] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-investicni-klima/9/1000422/>>

Indie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-03-09] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000422/>>

Indie: Zahraniční obchod země. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-01-07] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zahranicni-obchod-zeme/6/1000422/>>

Indie: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu. [online] Businessinfo. 2011. [cit. 2011-03-09] Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-zbozi-na/8/1000422/>>

Is Beijing manipulating air pollution statistics? [online] TIME. 2008. [cit. 2010-12-23] Dostupný z WWW: <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1722450,00.html>>

KOHOUT. P. Čínský zázrak a Mladá Boleslav. [online] 2009. [cit. 2010-12-01] Dostupný z WWW: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/pavel-kohout.php?itemid=8087>>

KRUGMANN. P. China Goes to Nixon. [online] 2011. [cit. 2011-03-15] Dostupný z WWW: <http://www.nytimes.com/2011/01/21/opinion/21krugman.html?_r=1%E2%88%82ner=rssnyt&emc=rss>

Let China's Retail Wars Begin. [online] Bloomberg. 2005. [cit. 2011-03-24] Dostupný z WWW: <http://www.businessweek.com/magazine/content/05_03/b3916063_mz014.htm>

Logistic performance index – list of countries. [online] World Bank. 2011. [cit. 2011-01-15] Dostupný z

WWW: <<http://info.worldbank.org/etools/tradesurvey/modelb.asp>>

Měnová válka by byla rizikem pro hospodářský růst a finanční stabilitu. [online] Ihned. 2010. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-46972900-menova-valka-by-byla-rizikem-pro-hospodarsky-rust-a-financni-stabilitu>>

MCKINSEY GLOBAL INSTITUTE. If you got it, spend it: Unleashing the Chinese consumer. [online] 2009. [cit. 2010-12-16] Dostupný z WWW: <http://www.mckinsey.com/mgi/publications/unleashing_chinese_consumer/index.asp>

MITRA S. The Coming Death Of Indian Outsourcing. [online] Forbes. 2008. [cit. 2011-04-01] Dostupný z WWW: <http://www.forbes.com/2008/02/29/mitra-india-outsourcing-tech-enter-cx_sm_0229outsourcing.html>

PRICEWATERHOUSECOOPERS. World in 2050. [online] 2010. [cit. 2010-12-01] Dostupný z WWW: <<https://spreadsheets.google.com/ccc?key=0AonYZs4MzlZbdC1fandTcXJ0OG9WYW5mZlNOT1VaTHc&hl=en#gid=0>>

RATHORE V. Service Sector Growth in India and China. [online] 2008. [cit. 2011-02-21] Dostupný z WWW: <http://theviewspaper.net/service_sector_growth_in_india_and_china/>

Retailing in India: Unshackling the chain stores. [online] Economist. 2008. [cit. 2011-03-09] Dostupný z WWW: <http://www.economist.com/node/11465586?story_id=11465586>

REICH. R. Obama, China and Wishful Thinking About American Jobs. [online] 2009. Dostupný z WWW: <<http://robertreich.blogspot.com/2009/11/obama-china-and-wishful-thinking-about.html>>

REICH. R. Why America's Two Economies Continue to Drift Apart, and What Washington Isn't Doing About It. [online] 2010. [cit. 2010-12-22] Dostupný z WWW: <<http://robertreich.org/post/2310443401>>

SCIDEV. China surges, India lags in R&D spending. [online] 2010. [cit. 2011-02-11] Dostupný z WWW: <<http://www.scidev.net/en/news/china-surges-india-lags-in-r-d-spending.html>>

SHETH N. Outlook for Outsourcing Spending Brightens. [online] 2009. [cit. 2010-12-15] Dostupný z WWW: <<http://online.wsj.com/article/SB124344190542659025.html>>

SMITH. Y. Wikileaks disses chinese stats. [online] 2010. [cit. 2010-12-03] Dostupný z WWW: <<http://www.nakedcapitalism.com/2010/12/wikileaks-disses-chinese-gdp-stats.html>>

Tariffs and imports: Summary and duty ranges. [online] WTO. 2011. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://stat.wto.org/TariffProfile/WSDBTariffPFView.aspx?Language=E&Country=CN,IN>>

The top 100 universities 2010. [online] Times Higher Educational Ranking. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/sep/16/top-100-universities-times-higher-education>>

WANG Z., WEI. S. How much of chinese exports is really made in china? Assessing domestic value-added when processing trade is pervasive. [online] 2008. [cit. 2010-11-14] Dostupný z WWW: <<http://hsb.pku.edu.cn/info/UserFiles/2009-12/31/20091231132137841.pdf>>

WEINSTEIN L.; REN. X. The Changing Right to the City: Urban Renewal and Housing Rights in Globalizing Shanghai and Mumbai. [online] *City and Community* 2009, roč. 8. č. 4. s. 407- 432. [cit. 2010-11-22] Dostupný z WWW: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6040.2009.01300.x/full>>

Why China's Currency Manipulation Doesn't Matter. [online] Foreign Policy. 2009. [cit. 2010-12-21] Dostupný z WWW: <http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=4692>

World's biggest companies. Global 2000.[online] Forbes. 2011. [cit. 2011-03-21] Dostupný z WWW:
<<http://www.forbes.com/global2000/list?country=All&industry=All&state=All>>

World intellectual property indicators. [online] WPO. 2010. [cit. 2010-11-22] Dostupný z WWW:
<http://www.wipo.int/export/sites/www/ipstats/en/statistics/patents/pdf/941_2010.pdf>

XU, G. Are Chinese statistics manipulated? [online] 2010. [cit. 2010-12-01] Dostupný z WWW:
<<http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/are-chinese-statistics-manipulated>>